

UDK: 2-45
Izvorni znanstveni rad
Pripremljeno: lipanj 2023.

KRŠĆANSKA RASPRAVA O ISTOSPOLNIM BRAKOVIMA I TAYLOROVA IMANENTNA I TRANSCENDENTNA DOBRA: POUKE IZ ADVENTISTIČKIH PRISTUPA

David J. Hamstra

David Hamstra adventistički je pastor, teolog i urednik s bogatim iskustvom u pastoralnoj službi i akademskom istraživanju. Trenutno služi kao glavni pastor mjesne adventističke crkve Edmonton Central u Alberti u Kanadi. Rođen je u Minneapolisu u SAD-u, a diplomirao je religijske studije na Sveučilištu Burman (2004) te magistrirao teologiju na Sveučilištu Andrews (2010). U ovom je trenutku doktorand teoloških i povijesnih studija na Sveučilištu Andrews. Njegovi pastoralni interesi uključuju multikulturalno vodstvo, misiju u postkršćanskim kontekstima i službu pomirenja, dok je akademski usredotočen na teologiju, filozofiju povijesti, hermeneutiku i etiku. Osim pastoralne službe, Hamstra je urednik biltena "Best Practices" u Sjevernoameričkom odjelu Adventističke Crkve. Autor je brojnih članaka i eseja koji se bave teološkim i etičkim temama, a njegovi su radovi objavljeni u glavnim adventističkim časopisima kao što su *Adventist Review* i *Ministry Magazine*.

SAŽETAK

Argumenti za i protiv potvrđivanja istospolnih brakova u kršćanskim zajednicama oslanjaju se na tipične moralne pozadinske predodžbe o imanentnim i transcendentnim dobrima što ih je identificirao Charles Taylor u svojoj knjizi: *A Secular Age* (hrv. *Sekularno doba*). Argumenti izneseni samo u smislu imanentnih dobara braka imaju potencijal umanjiti vjerodostojnost jedinstvenog adventističkog načina zamišljanja transcendentnog dobra: apokaliptičke svijesti usmjerene na skorašnju-imanentnu obnovu Edena koju će Isus Krist ostvariti nakon Drugog dolaska. Uspoređivanje braka s različitim skupovima običaja svetkovanja subote – s onima koji pružaju dobrobiti isključivo na ovom svijetu i s onima koji ciljaju na dobra izvan ovog svijeta – u prvi

plan stavlja dostupnost moralne pozadine adventističke etike koja je zatvorena za transcendentna dobra. Međutim, prakse koje podrazumijevaju odricanje od imanentnih dobara za transcendentno dobro obnovljenog Edena mogu se autentično održati kroz zajedničko priznanje. Adventizam bi trebao razviti takve prakse priznanja kako bi ublažio gubitke koje su pretrpjeli homoseksualci, lezbijke i biseksualni adventisti koji se žrtvuju za tradicionalni brak kao transcendentno dobro, i kako bi osnažio potpuniji osjećaj smisla koji se nalazi u samoodricanju za dobrobit Spasitelja koji uskoro dolazi.

Ključne riječi: apokaliptika, subota, istospolni brak, adventisti

Uvod

Kršćani koji žive u društvima s visokim poštovanjem prema „vrijednostima samoizražavanja“ ne mogu biti nesvjesni – niti bi trebali biti – da se rasprava koja se vodi u Crkvi na temu istospolnog braka smatra skupnom potvrdom lezbijskih, homoseksualnih i biseksualnih (LGB) kršćana kao sestara i braće u Kristu.¹ Istodobno, nije neobično za adventiste koji podržavaju tradicionalni brak da tvrde kako su se oni koji su se deklarirali („come out“) kao LGB osobe na neki način propustili prepustiti Božjoj moći obraćenja, i da se kršćane koji nisu u braku ne bi trebalo smatrati pripadnicima LGB.² U sljedećem ću istraživanju izložiti da je

---

1 Ronald Inglehart i Christian Wetzel prepoznali su podršku “istospolnom braku” (ISB) kao snažno povezanu s drugim vrijednostima samoizražavanja (*Modernization, Cultural Change and Democracy: The Human Development Sequence* [Cambridge: Cambridge University Press, 2005.], str. 51, 55). Koristit ću ISB za označavanje civilno i/ili crkveno priznate međusobne zajednice dviju žena ili dvojice muškarca, bez obzira na njihovu orijentaciju. Interseksualne osobine i transrodni fenomeni kompliciraju ovu definiciju, kao i onu tradicionalnog braka danu u fusnoti 2, na načine koji su izvan dosega ovog istraživanja, kao što je objašnjeno u nastavku, i zaslužuju posebno, potpuno razmatranje.

Lezbijka, homoseksualac/gej i biseksualac/ka (LGB, kao u LGBTIQ+) identifikatori su koji se ne povezuju samo s fenomenom istospolne/biseksualne privlačnosti, već i s identitetima koji pokazuju kako se ta iskustva privlačnosti odvijaju u društvenim odnosima. Radi jezgrovitosti, jasnoće i dosljednosti jezika, koristit ću LGB za pojedince koji ne prihvaćaju te identifikatore, ali koji otvoreno priznaju trajno, postojano iskustvo istospolne privlačnosti. Za sažeti uvod u filozofiju identiteta, iako s posebnim osvrtom na rasni identitet, vidi Linda Martin Alcoff, *The Future of Whiteness* (Cambridge: Polity, 2015., 45–61); a o tome kako se LGB identiteti društveno zamišljaju vidi Peter Hart-Brinson, *The Gay Marriage Generation: How the LGBTQ Movement Transformed American Culture* (New York: New York University Press, 2018., 29–34, 129–152). „Trans“ ili „transrodni“ seksualni identitet (T), koji se široko preslikava na fenomene roda koji se doživljava ili izražava kao drugačiji od onog koji je pripisan rođenjem na temelju spolne anatomije; interseksualni (I) identitet, koji se veže za određene osobine iz spektra ne-polarne seksualne anatomije; i drugi manjinski seksualni identiteti također mogu dobiti svoje mjesto priznanja putem pristupa braku (br. 79). Međutim, u svrhu razjašnjavanja istospolnih brakova u adventizmu, postrani ću staviti probleme koji proizlaze iz ovih identiteta, jer iskustva i etička razmatranja koja pripadaju tim identitetima – premda se preklapaju, i na neki su način analogni s istospolnim brakovima za lezbijke, homoseksualce i biseksualne osobe – pokreću pitanja koja su izvan rasprave oko istospolnog braka naspram tradicionalnog braka. Istodobno vjerujem da bi se opći pristup koji zauzمام kada se radi o ISB-u u ovom istraživanju također mogao primijeniti na goruća pitanja o tome kako Crkva može najbolje služiti u iscjeljivanju transrodnih, interseksualnih, queer (Q), aseksualnih osoba i drugih seksualnih manjina (+).

2 Vidi, npr., Gerry Wagoner, „‘Coming Out’ Is a Substitute New Birth Experience,” *Fulcrum7* (blog), objavljeno: 16. travnja 2017., <http://www.fulcrum7.com/blog/2017/4/16/coming-out-is-a-substitute-new-birth-experience>; i Wayne Blakely, „In the Mirror,” *ADVindicate* (blog), objavljeno: 7. lipnja 2015., <http://advindicate.com/articles/2015/6/7/in-the-mirror>. Pod tradicionalnim brakom (TB) mislim na civilno i/ili crkveno

ova nova društvena stvarnost prilika da adventizam razjasni narav našeg moralnog odnosa s Bogom, i što to znači ispuniti božanski *nalog iscjeliteljske službe* Crkve među lezbijkama, homoseksualcima i biseksualnim osobama u pripremi za skori Drugi Isusov dolazak.

Kako bih došao do svega onoga što je u ovim argumentima na kocki, kad su u pitanju adventističko vjerovanje i praksa, kao i do toga što se može učiniti u vezi s tim, najprije ću razjasniti odnos između teorije i prakse u filozofskom smislu, posebno s obzirom na to kako potonja oblikuje predrasude koje oblikuju smisao prvog. Zatim ću pokazati kako se taj odnos izražava u moralnim pretpostavkama na koje su se adventisti oslanjali kako bi dali smisao tipičnim argumentima za istospolni i tradicionalni brak. Ovo činim kako bi se ustvrdilo da je ono što je problem za adventizam po pitanju istospolnog braka zapravo održivost adventističkog načina kolektivnog zamišljanja budućnosti, i što u tom smislu treba učiniti. Na kraju ću se ukratko dotaknuti odnosa između identiteta, autentičnosti i priznanja, predlažući formiranje održivih, zajedničkih praksi koje su u skladu s tradicionalnim brakom, a koje mogu pomoći u ispunjavanju potreba adventista koji se deklariraju kao lezbijke, homoseksualci i biseksualci/ke, te time učvrstiti smisao njihovih žrtava za Spasitelja koji uskoro dolazi.

„Pozadina“

Za početak ću pitanju istospolnog braka u adventizmu pristupiti kroz odabrane kategorije koje je razvio Charles Taylor u svom hvaljenom djelu *A Secular Age* (*Sekularno doba*).³ Ovdje koristim Taylorovo razmišljanje jer su njegove kategorije razvijene kroz filozofsko razmišljanje o širim povijesnim izvorima kontroverzija oko braka i seksualnog identiteta unutar onoga što je nekada bilo zapadno kršćanstvo.⁴ Njegova je filozofija, stoga, dobro pozicionirana

---

priznatu zajednicu dviju osoba suprotnog spola (kao što je kvalificirano u fusnoti br. 1), uključujući i one u kojima oba partnera imaju heteroseksualnu orijentaciju, i sve permutacije takozvanih brakova „mješovite orijentacije“.

- 3 Charles Taylor (1931–) je katolički kanadski filozof povezan s komunitarističkom strujom koja je kritična prema klasičnoj liberalnoj političkoj filozofiji (Daniel Bell, „Communitarianism,” *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*, <https://plato.stanford.edu/archives/sum2016/entries/communitarianism>). Tayloru je 2007. godine dodijeljena Templetonova nagrada za njegov rad na knjizi *A Secular Age* (Cambridge: Harvard University Press, 2007.), koja je „konačno ispitivanje sekularizacije i modernog svijeta“ („Previous Prize Winners: Charles Taylor,“ The Templeton Prize, bez datuma, <http://www.templetonprize.org/previouswinners/taylor.html>).

A Secular Age je također izazvala kritičke odgovore, uključujući kritike Taylorovih kategorija, pozadine i imanencije/transcendencije, kako ćemo ih koristiti u ovom istraživanju (Peter Woodford, „Specters of the Nineteenth Century: Charles Taylor and the Problem of Historicism,” *Journal of Religious Ethics* 40.1 [2012.]: 171–192; i William David Hart, „Naturalizing Christian Ethics: A Critique of Charles Taylor’s *A Secular Age*,” *Journal of Religious Ethics* 40.1 [2012.]: 149–170). Ne smatram da te kritike poništavaju svrhu za koju koristim Taylorove misli u ovom istraživanju, ali zbog prostora ovdje neću iznositi svoje razloge.

- 4 Unutar socio-kulturno-religijskog proživljenog iskustva i intelektualne razmjene zapadnog (post-) kršćanstva, Taylor je posebno usredotočen na anglo-američki, njemački i francuski razvoj u rimokatoličkom povijesnom (i teološkom) kontekstu. Treba primijetiti da se neodređeni član u *A Secular Age* odnosi na ovaj kontekst tako što Taylor ne pokušava svoju tezu prenijeti na svjetovnost izvan „latinskog kršćanstva“ i neke od njegovih potomaka (tj. „modernog Zapada“ i „[sjevernoatlantske, ili ‘zapadne’] civilizacije;“ [Taylor, *A Secular Age*, 15]). Koristit ću izraze „Zapad“ i „Globalni Sjever“ kao široke ekvivalente za ovaj milje u njegovim kasno-modernim, kasno-kapitalističkim (ne implicirajući njegovu propast), post-

da nam pomogne otkriti sve raširene kulturne i vjerske utjecaje koji djeluju u adventističkoj zajednici.

Drugim riječima, Taylorova filozofija upućuje na „pozadinu“ ovih utjecaja: Tayloru nije toliko važna vrijednost argumenata koji se razmjenjuju između vjernika i nevjernika, već ono na što se ti argumenti oslanjaju kako bi imali smisla.⁵ Taylor definira „pozadinu“ kao „uglavnom nestrukturirano i neartikulirano razumijevanje naše cijele situacije, unutar koje nam se određene značajke našeg svijeta pokazuju u onom smislu kojeg imaju. Ona se nikada ne može adekvatno izraziti u obliku eksplicitnih doktrina zbog svoje vrlo neograničene i neodređene prirode.“⁶

Kako biste shvatili važnost pozadine, zamislite da igrate igru u kojoj se mali element slike uklanja, proširuje i predstavlja kao zasebna slika. Morate pogoditi što je to, ali se zbog nedostupne pozadine slike mučite i često ne uspijevate shvatiti ono što je izolirano u prvom planu. Slično tome, postoje stvari za koje smo svjesni da o njima razmišljamo – ideje, argumenti, doktrine, itd. – ali one mogu imati (ili nemati) smisla samo u odnosu na referentni okvir o kojem ne razmišljamo; to znači u odnosu na „pozadinu stvari koje su važne“.⁷ Također, nika da ne možemo izbjeći svoje oslanjanje na tu pozadinu preduvjerenja, jer čim jedno stavimo u prvi plan da bismo o njemu razmišljali, druga preduvjerenja u našoj pozadini moraju racionalizirati konceptualizaciju. Unatoč tome, zadatak koji je Taylor na sebe preuzeo kao filozof jest učiniti nas svjesnima nekih od značajnijih pretpostavki koje su uvjetovale naše mišljenje, čak i ako to uvjetovanje ne možemo u potpunosti izraziti.⁸ Dakle, naše misli oblikuju naše prakse, naše prakse oblikuju naše proživljeno iskustvo, a naše proživljeno iskustvo oblikuje našu pozadinu, koja zauzvrat oblikuje naše misli.⁹

---

kolonijalnim, a posebno post-seksualnim revolucijskim ponavljanjima, uključujući i sadašnjost.

- 5 Paul D. Janz, „Transcendence, ‘Spin,’ and the Jamesian Open Space”, u *Aspiring to Fullness in A Secular Age: Essays on Religion and Theology in the Work of Charles Taylor*, ur. Carlos D. Colorado i Justin D. Klassen [Notre Dame: University of Notre Dame Press, 2014.], 44. Taylor citira Huberta Dreyfusa, *Being in the World* (Cambridge, MA: MIT Press, 1991.) i Johna Searlea, *The Construction of Social Reality* (New York: The Free Press, 1995.); „oslanjajući se na djela Heideggera, Wittgensteina, and Polanyija” kao njegov filozofski utjecaj na kategoriju „pozadine” (Taylor, *A Secular Age*, 173n12).
- 6 Taylor, *A Secular Age*, 173.
- 7 Taylor, *Ethics of Authenticity*, (Cambridge, MA: Harvard University Press, 1992.), 40.
- 8 Zamijetite, kao objašnjenje nerazmjerne tradicije stvaranja smisla, razliku između Taylorove „pozadine“ i „svjetonazora“ kako su ga razvili određeni kršćanski filozofi i mislioci poput Jamesa W. Sirea u *The Universe Next Door: A Basic Worldview Catalogue*, 5. izdanje (Downers Grove, IL: InterVarsity Press, 2009). Pozadina se kao funkcija proživljenog iskustva ne može adekvatno shvatiti u smislu eksplicitnih ili implicitnih odgovora na taksonomiju univerzalno primjenjivih, dijagnostičkih pitanja koja definiraju „osnovne karakteristike“ religijskih, filozofskih i ideoloških sustava vjerovanja i prakse (Tawa J. Anderson, W. Michael Clark i David K. Naugle, u *Introduction to Christian Worldview: Pursuing God’s Perspective in a Pluralistic World* [Downers Grove, IL: InterVarsity Press, 2017.], 24). Umjesto toga, za Taylora je naša pozadina utjelovljena u praksama utemeljenim na uvjerenjima koja im daju smisao, sprječavajući svaki pokušaj da ih se kategorizira prema ahistorijskim prvim načelima (br. 10). Usp. Anderson et al., 58–63 za kratki odgovor na James K. A. Smithovu augustinovsku/taylorijansku kritiku filozofije kršćanskog svjetonazora.
- 9 Taylor, *A Secular Age*, 176. Smatram da je ovo općenito istinit prikaz načina na koji razmišljamo. Ipak,

U skladu s time, Taylor većinu *A Secular Age* posvećuje praćenju načina na koji su promjene u intelektualnim, društvenim, kulturnim i vjerskim uvjetima oblikovale raspon i težinu dostupnih pozadinskih predodžbi u zapadnom društvu tijekom povijesti, i time globalni sjever dovele s mjesta gdje je nevjerovati u Boga bilo nezamislivo, na mjesto gdje su i vjernici i nevjernici neizbježno svjesni druge opcije.¹⁰ To, dakle, znači da biti sekularan u najširem taylorijanskom smislu znači živjeti unutar društvenih uvjeta koji oblikuju pozadinsku pretpostavku da vjera u Boga nije obavezna.¹¹ Posljedično tome, ovaj prostorno-vremenski omeđeni kozmos u kojem živimo mogao bi, a možda i ne bi mogao, biti sve za što živimo. Drugim riječima, ne postoji način presuđivanja o pitanjima o Bogu koja su sastavni dio života u *A Secular Age* – to jest, o pitanjima o konačnoj stvarnosti, konačnom dobru, i možemo li (i kako) doći do spoznaje o istom — koji ne uključuje i prilagodbu drugih pozadinskih pretpostavki o tim pitanjima.¹² U isto vrijeme, bez obzira na odgovor na ova pitanja, uvijek smo, u većoj ili manjoj mjeri, svjesni i „unakrsno pritisnuti“ postojanjem drugih odgovora na njih.¹³ Stoga se Taylorov argument nadovezuje na zaključak da je potrebno „anticipacijsko povjerenje“ kako bi netko priznao, ili odbio, neki izvor značenja koji je kvalitativno obilniji od i/ili izvan običnog čovječanstva i svemira, barem onoliko koliko smo mi to u stanju istražiti kroz produžetke sebe. A to je, u vjerskom pogledu, vjera.¹⁴

zbog svoje predanosti autoritetu Svetoga pisma u teologiji, želim jasno ponuditi dostupnost proučavanja Biblije kao duhovne prakse koja oblikuje kršćansko životno iskustvo. Fernando Luis Canale, oslanjajući se na slične filozofske izvore kao Taylor, u svom iznošenju argumenata o nizu pozadinskih predrasuda koje pronalaze smisao u teološkom razumu, teoretizira o fenomenološkoj metodi proučavanja Biblije, „ciljanoj epoché (obustavi)“, *s de jure* kapacitetom preobražavanja takvih pretpostavki (*A Criticism of Theological Reason: Time and Timelessness as Primordial Presuppositions*, Andrews University Seminary Doctoral Dissertation Series 10 [Berrien Springs, MI: Andrews University Press, 1987.], 296–299, <https://digitalcommons.andrews.edu/dissertations/22>). Za opis iskustva ove metode u praksi, vidi John C. Peckham, *Canonical Theology: The Biblical Canon, Sola Scriptura, and Theological Method* (Grand Rapids: Eerdmans, 2016.), 248–249. Usporedi s Taylorovim komentarom „Jamesian open space“ gdje se „može osjetiti snaga svake suprotstavljene pozicije“ (*A Secular Age*, 592). Usp. također osnovni „ordo spiritualis“ — „iskustvo“ → interpretativna praksa → ideje — koji „daje adventističkoj duhovnosti određenu strukturu“ putem povijesne „unutrašnje“ metodologije u Zoltán Szalos-Farkasovom djelu *A Search for God: Understanding Apocalyptic Spirituality* (Bukurešt: Editura Universitară, 2010.), 60.

10 James K. A. Smith to vidi kao Taylorovu „hegelijansku stranu – duboko uvažavanje nepredviđenosti povijesti. Dakle, ne možemo ispričati urednu priču o dedukciji koristeći apstraktna načela ... moramo ozbiljno istražiti sve vrste kontingentnih obrata koji djeluju u pozadini naše sadašnjosti“ (*How (Not) to Be Secular: Reading Charles Taylor* [Grand Rapids: Eerdmans, 2014.], 25).

11 U Taylorovoj tipologiji, to je „sekularnost 3“. Sekularnost 1 je zamišljena kao religija koja se „povlači iz javnog prostora“, a sekularnost 2 kao opadajuće razine religijskog uvjerenja i prakse (Taylor, *A Secular Age*, 4, 15–17).

12 Janz, „Jamesian Open Space“, 60. Vidi: Taylor, *A Secular Age*, 565.

13 „Došlo je do...uzajamne fragilizacije različitih religijskih pozicija, kao i pogleda na vjerovanje i nevjerovanje. Cijela kultura doživljava unakrsne pritiske, između privlačnosti narativa o zatvorenoj imanentnosti s jedne strane i osjećaja njihove neadekvatnosti s druge.“ (Taylor, *A Secular Age*, 595). Smith nudi ovaj kratki pregled „fragilizacije“ razvijen u *A Secular Age*: „Nasuprot različitim mogućnostima, gdje ljudi koji vode 'normalne' živote ne dijele svoju vjeru (i možda vjeruju nešto sasvim drugačije), moja vlastita predanost vjeri postaje fragilna—dovedena u pitanje, sumnjiva.“ (Smith, *Be Secular*, 141).

14 Taylor, *A Secular Age*, 550–551.

Koncepti dobra

Kako bismo Taylorov prikaz sekularnosti povezali s pitanjem istospolnog braka u adventističkoj zajednici, nije potrebno ponovno pratiti svaki korak njegove povijesne putanje. Dovoljno je započeti s Taylorovim zaključkom da je moral jedna od pozadinskih predodžbi koja čini razliku između vjere i nevjere u Boga. Taylor ističe sljedeću moralnu podjelu: smatra li se dobrim da ljudska bića treba promatrati samo u smislu onoga što je dobro u životu koji se živi na ovom svijetu, ili postoje stvari koje su dobre za ljude, a nadilaze ono što se može u ovom životu pokazati dobrim u ovozemaljskom smislu.¹⁵

Postoje različiti načini djelovanja na ovozemaljskoj razini; moralne pretpostavke, ali za kršćane je najatraktivniji stav da ne može postojati ništa bolje od ublažavanja ljudske patnje i pomaganja ljudskim bićima da žive životima koji povećavaju dobrobit drugih, ovdje i sada.¹⁶ Treba se suprotstaviti svim drugim pojmovima „dobra“ koji staju na put ovom univerzalnom imanentnom ljudskom procvatu. Ova isključivo-imanentna moralna pretpostavka znači da je moguće zamisliti svemir u kojem Bog ne postoji, jer kako je suvremenost sve više disciplinirala ljudska bića prema proizvodnji ovozemaljskih dobara, postalo je moguće postaviti pitanje trebamo li, ili ne trebamo, Boga da uredi naše moralne živote prema standardu ovozemaljske „uzajamne koristi“.¹⁷ To nekoga s ovom pretpostavkom ne čini nužno nevjernikom,

15 U ovom istraživanju, „ovozemaljskim“ označavam ono što je imanentno, a „onostranim“ označavam transcendentno (Taylor, *A Secular Age*, 544–546). Usporedi Janzov poziv na nijansiranje potonjeg („Jamesian Open Space,” 67–68).

16 Taylor prepoznaje još dvije mogućnosti za usmjeravanje prema dobru na isključivo-imanentnim moralnim pretpostavkama. Jedna struja, povezana s Nietzscheom, odriče se cilja općeg ljudskog procvata kao onoga što umanjuje ili briše bitne aspekte dobrog života koji se može postići samo borbom, dominacijom i pokornošću, te nadilaženjem problema. U ovoj struji, univerzalni humanizam je zamišljen kao težnja ka smanjenju herojskog osiguravanjem moralnog temelja na kojem se može opravdati egalitaristički mediokritet (*A Secular Age*, 372–374). Druga struja, egzistencijalni humanistički stav prema dobru, nadahnut Taylorovim čitanjem Alberta Camusa, prihvaća zatvoreni imanentni okvir kao fundamentalno apsurdan i neumoljivo prkosan prema našim pokušajima da mu damo smisao. U isto vrijeme, on podiže herojsku, bezuspješnu pobunu protiv ove besmislenosti pokušavajući krivotvoriti bilo kakvu ograničenu sreću koja se može postići kada smo suočeni s apsurdnošću i odbacivanjem prividnog rješenja za taj problem (*A Secular Age*, 582–586).

I „antihumanizam“ i pobunu protiv apsurdna teško je uskladiti s tradicionalnim kršćanskim pogledom na Božju univerzalnu brigu i krajnji cilj mirotvorne harmonije za čovječanstvo (*A Secular Age*, 635–636). Doista, humanizam se nedvojbeno povijesno oslanja na aspekte moralne pozadine latinskog kršćanstva kako bi dao smisao svojoj univerzalnoj etici (*A Secular Age*, 246–248). Naime, povijesni kontinuitet s kasnosrednjovjekovnim zahtjevom „da svatko bude *pravi, sto postotni* kršćanin”, kod Taylora je značajan kao njegova „Reforma glavnog narativa“, kao duboki moralni impuls društvene reforme koja omogućuje naše trenutno sekularno stanje (*A Secular Age*, 774, istaknuto u izvorniku).

Na antihumanističke i egzistencijalne humanističke pretpostavke nije se, prema mojim saznanjima, oslanjalo kako bi one dale smisao adventističkim argumentima oko ISB-a, i stoga se neću dalje baviti tim mogućnostima. Međutim, moja analiza načina na koji se adventistička apokaliptička transcendencija odnosi na imanentnost u univerzalnom humanističkom modusu mogla bi se primijeniti na druge imanentizirane kršćanske moralne orijentacije (br. 20), u slučaju da se pojave adventistički argumenti koji se na njih oslanjaju.

17 Uzajamna korist, prema Taylorovim riječima, proizlazi iz prosvjetiteljskih teorija prirodnog prava povezanih s Hugom Grotiusom (1583–1645) i Johnom Lockeom (1632–1704). To omogućuje društvima da

ali to znači da će kršćanski vjernik s ovakvom pretpostavkom biti sklon misliti da Bog nema više ciljeve za ljudska bića od onih koji pridonose našem procvatu u ovom svijetu, bilo ovdje i sada, ili u budućnosti.¹⁸ Naime, takvi viši/dalji ciljevi mogu doći u sukob s našim imanentnim procvatom, i stoga im se mora suprotstaviti.¹⁹

Ono što druga pretpostavka moralne pozadine zahtijeva od kršćana jest sposobnost da Boga zamišljaju kao Boga koji ima ciljeve koji nadilaze blagostanje u ovom svijetu.²⁰ Ova vr-

buđu uređena na način koji ne zahtijeva nikakvo posebno usmjerenje prema transcendentnom (*A Secular Age*, 159–160). Zapravo, intervencionističko bi božanstvo moglo biti pozitivna prijetnja našem sadašnjem blagostanju do te mjere da se pretpostavlja kako ljudski procvat ovisi o našem ovladavanju nepovredivim zakonima prirode. Otuda je nastao deizam i, konačno, ateizam (*A Secular Age*, 62–364). Naravno, prirodni zakon nije *morao* rezultirati ateizmom. Taylorov argument je da se sekularnost mora namjerno izgrađivati na svakom koraku (*A Secular Age*, 255), no mogućnost postojanja ateizma je sadržana u vjerskoj slobodi, principu koji adventizam povijesno duguje Grotiusu i Lockeju (Nicholas P. Miller, *The Reformation and the Remnant: The Reformers Speak to Today's Church* [Nampa: ID: Pacific Press, 2016.], 40–43). Cilj Taylorovog proširenog čitanja povijesti kroz filozofske kategorije koje koristi jest, između ostalog, objasniti kako smo mi na globalnom sjeveru od ideja poput prirodnog zakona došli do oblika nevjere poput ateizma.

18 Ovaj oblik kršćanskog vjerovanja se prema Taylorovim riječima prvo pojavljuje među zapadnom inteligencijom krajem 17. stoljeća kao „Providnosni deizam“, u kojem se „Božji ciljevi za nas svode na jedinstveni kraj našeg obuhvaćanja ovog poretka uzajamne koristi koji je on za nas osmislio“, to jest, depersonaliziran, racionalno skladan način života ovdje i sada. (*A Secular Age*, 221–222). Taylor u poslijeratnoj Americi ovaj imanentizirani oblik kršćanstva povezuje s Normanom Vincentom Pealeom, propovjednikom „snage pozitivnog mišljenja“ (*A Secular Age*, 509). Smith, *Be Secular*, 50n3 smatra ovu „imanentizirajuću, antropocentričnu promjenu“ u „usvojenom“ u „suvremeni evangelikalizam, koji sve više odbacuje pobožnost 'onog svijeta' i postaje nanovo uključen u procvat ovoga svijeta.“ Michael S. Hogue prepoznaje širu, temeljitiju „nesuglasnu tradiciju američke imanencije, ukorijenjenu u pragmatičnom naturalizmu, radikalnom empirizmu i filozofiji procesa“ koja uključuje Čikašku školu teologije (*American Immanence: Democracy for an Uncertain World* [New York: Columbia University Press, 2018.], 7–8, 123–124). Ona „poštuje prirodu kao uzvišeni sveobuhvatni kontekst i sveprožimajuću dinamiku postojanja i postajanja, značenja i vrijednosti... Odbacuje simbol Boga kao jedinstvenog, suverenog, nadnaravnog i transcendentnog, ali čisti put raspršenom, ranjivom, urođenom i imanentnom razumijevanju svetoga“ (*American Immanence*, 8). U ovom ću istraživanju, osim ako nije drukčije naznačeno, koristiti imanentnost prvenstveno kada se referiram na kršćanski način vjerovanja, i praksu, koji zadržava transcendentno božanstvo (br. 20), ali na neki način poriče da Božje dobre namjere za nas nadilaze – ili se čak sukobljavaju – s univerzalnim blagostanjem ili procvatom čovječanstva ovdje i sada, ili pod ovozemaljskim uvjetima.

19 Na primjer, dok David L. Weddle vidi vrijednost u žrtvovanju kada ono rezultira djelima humanitarne dobronamjernosti, on je posebno zabrinut zbog povijesne sklonosti prema potpunijem značenju koje se može naći u odricanju od „prirodnih“, „ljudskih“ (tj. imanentnih) dobara kako bi se opravdalo nasilje nad drugim ljudskim bićima, kada je nasilje zamišljeno kao oblik žrtve koji je potreban za ostvarenje transcendentne moralne vizije (*Sacrifice in Judaism, Christianity, and Islam* [New York: New York University Press, 2017.], xi, 207–210). „Njegova korisnost kao opravdavajućeg obrazloženja za nasilje u vjerskim sukobima i političkim nadmetanjima je neprocjenjiva. Upravo iz tog razloga, žrtvovanje za obranu apstrakcija je isto toliko opasno koliko je žrtvovanje u službi za konkretna druga stvorenja vrijedno divljenja“ (*Sacrifice in Judaism*, 208).

20 U ovom ću istraživanju upotrijebiti kategoriju transcencije kada se osvrćem na kršćansku transcenciju prvenstveno u moralnom smislu (vidi br. 27 za daljnju kvalifikaciju epistemičkog smisla), za razliku od imanentizirane kršćanske transcencije, kojom ukazujem na načine kršćanskog vjerovanja i prakse koji imaju smisla na čisto imanentnom moralnom preduvjerenju. Kada govorim o Bogu i njegovim namjerama za nas, a koje nadilaze našu dobrobit u ovom svijetu, pozivam se na ono što Taylor naziva „snažnim osjećajem“ religiozne vjere, što uključuje „i vjerovanje u transcendentnu stvarnost s jedne strane, i povezane težnje za preobrazbom koja nadilazi uobičajeni ljudski procvat s druge“ (*A Secular Age*, 510). Za nekršćane

sta transcendentne moralne pretpostavke ne isključuje prepoznavanje ovozemaljskih dobara. Umjesto toga, ovozemaljska dobra se uspoređuju s dobrima koja nadilaze ovaj svijet, kao što je štovanje Boga kao vrhovnog bića. Prema tome, ako kršćanin vjeruje u transcendentna dobra, spreman je odreći se imanentnih dobara, možda čak u potpunosti (kao asketi), kako bi živio u višim Božjim svrhama.²¹ Kada ti kompromisi uključuju razmjenu imanentnih za transcendentna dobra, nazivat ću ih žrtvama u stipulativnom smislu, priznajući da se imanentne ustupke za viša imanentna dobra obično naziva žrtvama i da su takvi ustupci također značajni onima koji ih čine.²²

Problem se s obje strane nalazi u tome što netko može propustiti doživjeti duhovno ispunjenje utemeljeno na jednoj ili drugoj od ovih pretpostavki, ili barem imati osjećaj neispunjenosti koji je izazvan ispunjenjem onih koji se drže druge pretpostavke.²³ One na imanentnoj strani može mučiti osjećaj života manje zanimljivog nego što bi to trebao biti, punog površne sreće i zadovoljstva, ali bez visine ili dubine značenja koje oni na transcendentnoj strani mogu postići čak i kad su ozbiljno lišeni imanentnog dobra. Možda čeznu za tom sposobnošću da nadiđu granice običnog ljudskog procvata. Nasuprot tome, oni na transcendentnoj strani mogu otkriti da je njihova sreća toliko potkopana odricanjem od dobrih stvari ovoga života za Boga da njihove žrtve gube osjećaj višeg smisla, posebno u pogledu na one koji žive ispunjene živote za strogo imanentna dobra.²⁴ Oni mogu čeznuti za utemeljenim duhovnim iskustvom koje u potpunosti cijeni dobrobiti koje Bog nudi u ovom životu. U svom zaključku i preporukama vratit ću se na pitanje kako se nositi s fragilnošću i unakrsnim pritiscima.

---

ovaj snažan transcendentni izvor dobra može biti bilo koje stanje stvarnosti za koje se smatra da u nekom obliku postoji izvan ovog svijeta, npr. budistička nirvana (*A Secular Age*, 17). Taylorov slabiji osjećaj također može uključivati transcencenciju, kako teoretiziraju znanstvenici poput filozofkinje Marthe Nussbaum (1947.-), koji odbacuju transcendentnu stvarnost, ali prihvaćaju ljudsku potrebu da nadiđe obični ljudski procvat. Taylor je, međutim, i dalje skeptičan u pogledu stupnja do kojeg razlikovanje „unutarnje“ i „vanjske“ transcencencije, kao što to radi Nussbaum, može uspostaviti temelje za razlikovanje moralnih i nemoralnih načina nadilaženja običnog procvata (*A Secular Age*, 632; vidi br. 34 o „sakaćenju“).

- 21 Taylor, *A Secular Age*, 644–646. Svi pokušaji da se postigne neko dobro zahtijevaju kompromise u odnosu na druga dobra. Vjera u suprotno je, za Taylora, utopizam (*A Secular Age*, 616). Smatram da je, po ovom pitanju, Taylor prepoznao logički isključivu disjunkciju, jer su to dva međusobno isključiva preduvjerena o moralnim pozadinama između kojih nema kompromisa. Moralno rasuđivanje može imati smisla ili po pitanju nečije spremnosti da zamijeni ovozemaljska dobra onozemaljskim dobrima, ili po pitanju nečije nesprenosti da to učini, ali ne obje stvari u isto vrijeme.
- 22 „Najviše što se možemo približiti zajedničkom značenju žrtve je *odricanje od prirodnih i ljudskih dobara za duhovne dobrobiti* (Weddle, *Sacrifice*, xi, istaknuto u izvorniku; usp. Weddleovu teorijsku definiciju žrtve, *A Secular Age*, 22).
- 23 Ovdje proširujem Taylorovu analizu unakrsnih pritisaka u društvu općenito, na iskustva LGB adventista. Autobiografski dijelovi Davida Fergusona, Fritza Guya i Davida Larsona, ur., *Christianity and Homosexuality: Some Adventist Perspectives* (Roseville, CA: Adventist forum, 2008.); i Roy E. Gane, Nicholas P. Miller i H. Peter Swanson, ur., *Homosexuality, Marriage, and the Church: Biblical, Counseling, and Religious Liberty Issues* (Berrien Springs, MI: Andrews University Press, 2012.) nude dokaze da je to tako. Daljnja bi istraživanja mogla prepoznati značajke koje su zajedničke ovom obliku unakrsnog pritiska u adventizmu, ali to je izvan dosega ovog istraživanja.
- 24 Vidi fusnotu 13 o „fragilizaciji“.

Smisao adventističkih dokaza o istospolnim brakovima

Nakon što smo uspostavili gore navedeni filozofski okvir, sada ću ukratko skicirati kako se osloniti na ove dvije vrste moralnih pozadina – na isključivo-imanentnu pretpostavku i imanentnu-u odnosu-na-transcendentnu pretpostavku o tome što je dobro za čovječanstvo – kako bi se razumjelo adventističko moralno razmišljanje, i to u četiri tipična argumenta: jedan za istospolni brak i tri za tradicionalni brak.²⁵ Činjenica što se na ove pozadine oslanja zbog razumijevanja moralnog rasuđivanja sugerira da su one povezane s implicitnim imanentnim ili transcendentnim pristupom znanju, u ovom slučaju ne u pogledu na znanje o tome postoji li Bog, već u pogledu na to kako se mogu spoznati Božje namjere za čovječanstvo.²⁶ U tipičnim argumentima koji slijede, transcendentno moralno rasuđivanje ne isključuje nužno izvore znanja koji proizlaze iz produžetaka sebe, sada i ovdje (tj. opće otkrivenje), ali te izjave smatra povezanim sa zaključcima izvedenim iz izvora za koje se vjeruje da potječu izvan ovoga svijeta (tj. posebno otkrivenje). Isto tako, kršćansko imanentno moralno rasuđivanje, premda uopće nije zatvoreno za transcendentne izvore, te je sposobno zauzeti visoki stav o njima, može biti podložno revidiranju ili potvrđivanju biblijskog tumačenja u svjetlu, na primjer, zaključaka suvremenih društvenih znanosti.²⁷

Dva tipična argumenta – koje ću nazvati afirmirajući argument isključivo-imanentnog istospolnog braka i argument transcendentnog tradicionalnog braka (TB) – u skladu su s onim što bi čitatelj do ove točke mogao očekivati, jer bi ovakav isključivo-imanentni ili transcendentni pogled na dobro nekoga doveo do ovakvog zaključka o braku. Jer, kao što nago- vještava Taylorov prikaz sekularnosti, prihvaćanje istospolnih seksualnih praksi na Zapa-

25 Za Taylora, u onolikoj mjeri u kojoj koristimo „instrumentalni razum“ i živimo u „sekularnom vremenu“ (između ostalih praksi koje su bitne za uredan život u zapadnim društvima), te prakse oblikuju našu pozadinu tako da svi živimo u „imanentnom okviru“, zamišljajući moralnu vrijednost našeg običnog iskustva u ovozemaljskim pojmovima (vidi također br. 51 o „krajnjem vremenu“). No, „ovo se može živjeti na dva načina. Neki su otvoreni prema transcencijiji, a neki idu prema zatvaranju“ (*A Secular Age*, 566).

26 U Taylorovoj kritici epistemologije poput „Descartesa, Lockeja i Humea“, on primjećuje da je unutar imanentnog okvira „donošenje zaključaka o transcendentnom na najekstremnijem i na najfragilnijem kraju lanca donošenja zaključaka“; to je epistemički najupitnije.” No, ta priča o tome kako prihvaćamo, ili ne prihvaćamo, Božju stvarnost osporava se u Heideggerovom prikazu „božanskog“ kao jedne od „središnjih točaka naših odnosa, koji stoga za nas imaju relevantnost, značenje, značaj – ne kao dodatak, već od njihovog prvog pojavljivanja na našem svijetu“, svijetu u kojem se uvijek s nečim moramo nositi i koji je već uveden u tradiciju trpljenja (*A Secular Age*, 558–559). Unatoč tome, ta epistemološka priča crpi svoju snagu iz pretpostavke da je vrlina pristupiti stvarnosti iz kultivirane svijesti o vlastitoj „neovisnosti, samokontroli, odgovornosti za sebe, svijesti o neangažiranosti koja donosi kontrolu; stav koji zahtijeva hrabrost, odbijanje lake udobnosti koja proizlazi iz podložnosti autoritetu, utjehe začaranog svijeta, predaje poticajima osjetila“ (*A Secular Age*, 559–560). Stoga, za Taylora, zaključci o stvarnosti i načinu na koji se ona spoznaje mogu imati smisla samo u svjetlu našeg razmišljanja koje uključuje pretpostavke o ljudskim dobrima. To potvrđuje da je neistinita svaka priča o prelasku iz epistemologije i ontologije u moral i etiku, i njezina ideja da se teorija znanja može odvojiti od njezine moralne pozadine.

27 U ovom ću istraživanju, osim kada je potrebno napraviti jasnu razliku, povremeno koristiti kategorije „transcendentnog“ i „imanentnog“ kako bih se osvrnuo i na predodžbe o moralnoj pozadini i na epistemološki pristup koji djeluje u moralnom rasuđivanju tipičnih adventističkih argumenata za ISB i TB. Kategorije transcencije i imanencije koje se odnose na teološke izvore mogle bi se razjasniti izvan ovih osnovnih zapažanja, ali to je izvan dosega ovog istraživanja.

du kao održivih putova ljudskog procvata povijesno ovisi o formiranju zajednica koje dijele samo isključivo-imanentnu moralnu pretpostavku.²⁸ Suprotno tome, muško-žensko povezivanje u tradicionalnom zapadnom braku djelomično je povijesno opravdano na temelju toga što se od društva zahtijeva da odgovara transcendentnom moralnom poretku.²⁹

Pa ipak, isključivo-imanentni način moralnog rasuđivanja također može razjasniti i druga dva argumenta za tradicionalni brak. Premda imaju za cilj uvećati transcendentni argument, oni imaju smisla i u imanentnim moralnim pojmovima na dva različita načina za koje smatram da imaju potencijal zamagliti adventistički pogled na to što je problem za njihovu vjersku zajednicu po ovom pitanju.³⁰ Kako bih dokazao da je problem po ovom pitanju povijesno jedinstven – adventistički način držanja imanentnih dobara u odnosu na transcendentna dobra – pokazat ću kako ovi imanentni argumenti u korist TB imaju potencijal zaobići transcendentno značenje adventističkih praksi. Oni omogućuju opasno približavanje isključivo-imanentnoj pretpostavci od strane onih koji ih prihvaćaju, uokvirujući dobra iz adventističke prakse u imanentne pojmove, što ostavlja posljedice na to kako adventističke lezbijke, homoseksualci i biseksualci/ke mogu doživjeti ispunjenje u odnosu na bračne prakse.

---

28 Ovdje Taylorovu tezu o „pričama o oduzimanju” (prema kojoj načini sekularnog postojanja moraju biti konstruirani i ne nastaju jednostavno potpuno oblikovani nakon što se iz svega oduzme religija (*A Secular Age*, 253) proširujem na moralne izvore gay brakova, koji su dio šire priče o sekularnosti. Drugim riječima, LGB identiteti nisu ono što je cijelo vrijeme bilo potiskivano, čekajući da se pojavi nakon što se konačno dekonstruira vjerska represija. Umjesto toga, „homoseksualci” se pojavljuju u *A Secular Age* s Bloomsbury Grupom, koja je omogućila mjesto uzajamnog priznavanja – usred međuratnog engleskog društva koje je kriminaliziralo takve odnose – gdje su se „svi oni očitovali” (*A Secular Age*, 406). To je bio dio onoga što Taylor općenito vidi u Bloomsburyju: novi korak prema imanenciji gdje se ono što je „intrinzično vrijedno poistovjećuje s unutarnjim, mentalnim, iskustvom i senzibilitetom... Na ovaj način oni također očekuju važnu promjenu u kasnijem dvadesetom stoljeću”: seksualnu revoluciju (*A Secular Age*, 406). Dok je imanentno ljudsko dobro nekoć bilo uposleno kako bi motiviralo na samo-oblikovanje utemeljeno na seksualnoj samokontroli, sada može jednako tako opravdati identitete konstruirane oko seksualnog samoizražavanja u ime autentičnosti (vidi Charles Taylor, *The Ethics of Authenticity* [Cambridge: Harvard University Press, 1992.]).

29 Ovo može imati smisla kada je riječ o Velikom lancu bića za srednjovjekovna društva, ili o onome što Taylor prepoznaje kao „neo-Durkheimovske“ pretpostavke o neraskidivoj vezi između generičke kršćanske vjere i uredno organiziranog društva u Sjedinjenim Američkim Državama (*A Secular Age*, 528n43).

30 U teoriji bi također mogao postojati transcendentni argument koji potvrđuje ISB u adventizmu: onaj koji pretpostavlja da nas praksa braka poziva da žrtvuemo imanentna dobra za transcendentna, ali to se razlikuje od transcendentnog argumenta TB po pitanju naučava li Sveto pismo samo o muško-ženskom spajanju u braku kao o transcendentnom dobru. Mogao bi biti strukturiran na isti način kao i argument: „ne naša prava, već Njegova” koji je iznesen u korist rukopoloženja žena u adventizmu (Kessia Reyne Bennett, „Women in Ministry: Not Our Rights, but His,” *Moves and Removes* [blog], 15. listopada 2014., <http://www.moves-removes.com/home/2014/10/15/women-in-ministry-not-our-rights-but-his/>; i Kessia Reyne Bennett, „Rights and Wrongs” [propovijed održana u Sveučilišnoj crkvi Loma Linda, Loma Linda, CA, 24. siječnja 2015.], <https://www.youtube.com/watch?v=QdNGAn9HCrI>). Međutim, kao što će biti pokazano u sljedećem odjeljku, argumenti protiv muško-ženskog spajanja kao bitnog za brak unutar adventizma, dosljedno se pozivaju na isključivo-imanentnu moralnu imaginaciju u svojim pretpostavkama o šteti, dobiti i procvatu.

Isključivo-imanentni afirmirajući argument

U adventizmu tipičan argument za potvrđivanje istospolnog braka (ISB) pretpostavlja samo immanentnu moralnu pozadinu tvrdeći da, ako je heteroseksualni brak immanentno dobar za heteroseksualne parove, nepravedno je uskratiti brak istospolnim parovima zbog razloga koji imaju smisla samo u odnosu na transcendentnu moralnu pozadinu (npr. da Bog zahtijeva ovo samoodricanje iz svojih vlastitih razloga).³¹ Razumijevanje braka u isključivo-imanentnim terminima također može ići uz konceptualiziranje drugih doktrina u odnosu na isključivo-imanentnu moralnu pozadinu. Na primjer, grijeh se može promatrati isključivo u odnosno-terapeutskom smislu ili u smislu socijalne pravde. Ovo čini besmislenim grijeh kao uvredu Bogu, s izuzetkom bilo kakve ovozemaljske štete koju uzrokuje ljudskim bićima, to jest predodžbu o grijehu koji uključuje nešto što izaziva Božji gnjev jer je osujetio njegove namjere za čovječanstvo koje nadilaze ljudsko ispunjenje u ovozemaljskim uvjetima.³²

Najizravniji način da se riješi pitanje ISB-a i biblijskog autoriteta na isključivo-imanentnim pretpostavkama je, stoga, razumijevanje Svetog pisma pomoću etičke hermeneutike utemeljene na gledištu da se Božja ljubav isključivo bavi našim ovozemaljskim dobrom, tako da se, na primjer, biblijske zabrane protiv istospolnih seksualnih veza protežu samo onoliko koliko se mogu usporediti s izrabljivačkim homoseksualnim vezama u drevnom svijetu.³³

31 „Pripravna dostupnost kontracepcijskih mjera znači da [seksualna] intimnost ni izdaleka nije *dovoljan* uvjet za prokreaciju, a mogućnost umjetne oplodnje znači da to više nije *nužan* uvjet. Ovaj znanstveni i tehnološki razvoj je, možda slučajno, pratila i rastuća svijest o pozitivnoj ulozi seksualne intimnosti u bračnim odnosima i mentalnom zdravlju, kao i sve veća otvorenost prema istospolnoj ljubavi” (Fritz Guy, „Same Sex Love: Theological Considerations,” u *Christianity and Homosexuality*, §4 50, istaknuto u izvorniku).

„U konačnoj analizi, kršćanski moralni život nije primarno stvar poštivanja pravila ili postizanja ciljeva. Ove stvari su važne, ali u konačnici i nisu. Biti kršćanin znači uvijek iznova odgovarati na Božju nepokolebljivu ljubav koja traje zauvijek. Evanđelje je prvo, a zakon drugo” (David R. Larson, “Christian Sexual Norms Today: Some Proposals”, u *Christianity and Homosexuality*, §5 16).

„Većina tjeskobe koja se nameće Božjoj djeci koja odrastaju kao LGBTIQ osobe ukorijenjena je u nerazumijevanju onoga što Biblija kaže... Za većinu heteroseksualaca učenje da je homoseksualnost grijeh ne predstavlja nikakav problem, tako da često ne vide razloga da o toj temi puno razmišljaju. Mnogi od njih, zbog raširenog neznanja o ovoj temi, vjeruju da je homoseksualnost samo teška navika ili iskušenje koje treba prevladati. Oni ne uspijevaju shvatiti ekstremne posljedice i implikacije koje takvo učenje ima na živote kršćana koji otkriju da su LGBTIQ” („Resources: What Does the Bible Say,” Seventh-day Adventist Kinship [website], no date, [https:// www.sdakinship.org/en/membership1/resources](https://www.sdakinship.org/en/membership1/resources)).

32 Taylor, *A Secular Age*, 618–619. Vidi npr. dihotomizaciju rituala i morala u R. Jones, „In Christ There is Neither...: Toward the Unity of the Body of Christ,” u *Christianity and Homosexuality*, §4 27).

33 Za kršćane, uključujući i adventiste, s ‘kulturno-kritičkim’ pogledom na autoritet Svetoga pisma, to bi moglo uključivati priznanje da Biblijski pisci izražavaju stajališta nespojiva s priznanjem ISB-a, ali ostati pri tome da znamo kako su ta gledišta pogrešna iz drugih razloga, bilo unutarnjih ili vanjskih, u odnosu na Sveto pismo (vidi, npr. William Loader, „Homosexuality and the Bible,” u *Two Views on Homosexuality, the Bible, and the Church*, ur. Preston Sprinkle, Counterpoints: Bible and Theology [Grand Rapids: Zondervan, 2016.], 47).

Oni koji imaju doslovniji pogled na autoritet Svetoga pisma mogu shvatiti isključivo-imanentnu moralnu pozadinu primjenom povijesno-gramatičke metode na način koji ograničava etički doseg tekstova o homoseksualnim odnosima, bilo historiziranim udaljavanjem od drevnih i suvremenih konteksta ili obračanjem pozornosti na književna obilježja koja ograničavaju primjenu (vidi, npr., Megan K. DeFranza, „Journeying

Nazovimo ovo isključivo-imanentni afirmirajući argument jer kao takav ima smisla na moralnoj pozadini koja pretpostavlja da Bog ne traži od ljudi da žrtvuju imanentna dobra za transcendentna dobra.³⁴ To ne znači da oni koji iznose ove argumente nužno imaju isključivo-imanentno gledište o ljudskom dobru u svakom pogledu, isključujući sva transcendentna dobra. Međutim, kada se zalažu za ISB, oni iskorištavaju isključivo-imanentnu pretpostavku o ljudskom dobru koja je implicirana u životnim praksama na globalnom sjeveru koje utjevljuju tu pretpostavku.³⁵

Imanentni tradicionalni argument

Kao odgovor na ovo postoje oni koji iznose neku vrstu argumenta za TB unutar adventizma koji također ima smisla na temelju isključivo-imanentnih moralnih pozadinskih pretpostavki. Ovaj imanentni tradicionalni argument obično pojačava transcendentni argument za TB, ali se isključivo poziva na imanentna dobra u nastojanju da potkopa afirmirajući isključivo-imanentni argument pod njegovim vlastitim uvjetima.³⁶ Na primjer, neki tvrde da su određeni spolni činovi inherentno štetni za tjelesno zdravlje.³⁷ Pozivanje na prokreativni cilj seksualne aktivnosti, ili na druge argumente prirodnog zakona, također se može izvesti pozivanjem na dobrobit pojedinca ili društva bez ikakvog pozivanja na Boga.³⁸ Oспорavanjem toga da je ISB imanentno dobro, imanentni

---

from the Bible to Christian Ethics in Search of Common Ground” u *Two Views on Homosexuality*, 90–92; i John R. Jones, „U Kristu“, §4 4-19).

34 Na primjer, bivša adventistička pastorica je razmišljala o ulozi koju je njezino životno iskustvo kao „in“ biseksualke odigralo u njezinoj odluci da napusti adventističku pastorku službu i odobrava ISB, zaključivši da je do svoje pozicije došla koristeći se „čvrstom, konzervativnom hermeneutikom“, ali dodajući „upozorenje“ da „kada se čini da naša teologija nanosi štetu, ili kada manjinska skupina tvrdi da šteti njima, trebali bismo biti voljni preispitati svoju teologiju“ („Q&A: Is LGBT-Affirming Theology Based on Experience or Scripture?“ Alicia Johnston [blog], 25. kolovoza 2017., <http://aliciajohnston.com/2017/08/25/hermeneutics-vs-experience>).

Na isključivo-imanentnoj moralnoj pozadini, žrtvovanje svog seksualnog ispunjenja može se opisati kao ono što Taylor naziva „sakaćenjem“, kojim se provoditelj samoodricanja odsječe od sastavnog dijela svoje ljudskosti a koji bi im inače omogućio mnogo dobra (*A Secular Age*, 631). Ne radi se o tome da prema ovom gledištu ne postoje granice seksualnog zadovoljenja, ali one moraju biti na neki način opravdane u smislu naše imanentne dobrobiti (vidi, npr. Loren Seibold, „The Ordinary and the Dangerous: Sex in the Christian Community,“ *Spectrum* 36.1 [2008.]: 21–27).

35 Vidi fusnotu 25.

36 Imanentni tradicionalni argument se u adventizmu pojavio kako bi djelomično ispunio potrebu adventističkih zagovornika građanskog TB-a da svoje normativne tvrdnje prevedu u Rawlsovski javni razum. „Tradicionalni brak se ne može braniti kao ispravna javna politika samo zato što ga naučavaju kršćanski spisi. No, također se ne smije dopustiti da činjenica što tome podučavaju kršćanski sveti spisi zamagli vrlo važne empirijske, građanske argumente koji postoje“ (Nicholas P. Miller, „Should Adventists Care About Protecting Traditional Marriage?“ u *Marriage and the Church*, 213). Međutim, zahvaljujući korištenju široko prihvaćenih modela razuma u imanentnom okviru, ovaj javni razum se prirodno vratio u unutar-crkvene razgovore, jer svi mi ‘živimo’ u imanentnom okviru (br. 25).

37 Vidi npr., Robert A. J. Gagnon, „The Scriptural Case for a Male-Female Prerequisite for Sexual Relations: A Critique of the Arguments of Two Adventist Scholars“, u *Marriage and the Church*, 135.

38 Miller, „Traditional Marriage“, 221.

tradicionalni argument osporava premisu prema kojoj isključivo-imanentni afirmirajući argument čini brak smislenim.

Međutim, imanentni tradicionalni argument, iako nije neuvjerljiv, ne uspijeva poraziti afirmirajući isključivo-imanentni argument. To je zato što, jednom kada je brak opravdan po ovozemaljskim uvjetima, on ne mora biti dobar u smislu da ne podrazumijeva velike ustupke u odnosu na ostala, čak nedvojbeno i osnovnija, imanentna dobra (poput fizičkog zdravlja), ili tako što ispunjava neizbježne prirodne funkcije (poput odgoja djece). Umjesto toga, brak može biti uređen na temelju naše zajedničke, privremene procjene vrijednosti uzajamne koristi koju pruža onima koji dijele tu vezu, zajedno s njihovom zajednicom, u odnosu na bilo koje druge kompromise.

Jedan primjer imanentne tradicionalne argumentacije proizlazi iz dokaza da se istospolni parovi često ne nalaze u idealnim okolnostima za odgajanje djece.³⁹ Međutim, ovaj argument protiv ISB-a ne vrijedi u okolnostima u kojima se odgoj djece više ne smatra optimalnim načinom ljudskog procvata kroz brak.⁴⁰ U kasno-modernim liberalnim demokracijama kompromis gubitka plodnog braka kao primarnog mjesta odgajanja djece može se opravdati kao nužan za otvaranje šireg raspona mogućnosti ljudskog procvata putem braka, što bi potom država i društvo trebali kompenzirati time što će pružiti pristup i podršku za odgoj djece u neplodnim brakovima. Sve dok ne-TB konfiguracije odgoja djece ostaju usmjerene prema imanentnoj, uzajamnoj dobrobiti na neki prihvatljiv način, bit će dostupne kako bi dale smisao ljudskoj reprodukciji kao dijelu šireg ljudskog statusa u imanentnom moralnom smislu.

To ne znači da imanentni argumenti za ili protiv ISB-a ne mogu biti više ili manje točni na temelju imanentnih pojmova. Treba samo reći da nakon što se uspješno pozovemo na imanentnu moralnu pozadinu, možemo pronaći smisao u drugim argumentima oko moralnih pitanja koja se na nju oslanjaju. Dakle, imanentni tradicionalni argument može istovremeno učiniti da se isključivo-imanentni argument u korist ISB-a čini uvjerljivijim. Jer, bez pozivanja na nepovredivu transcendentnu normu, ISB je jednostavno još jedan eksperiment u suočavanju sa stvarnošću koji, među ostalima, ide svojim tokom.

Kako bismo shvatili širinu ove plauzibilnosti, potrebno je uzeti u obzir da je, paradoksalno, civilni ISB stigao na globalni sjever i kao duboka društvena promjena i kao konzervativna zamisao.⁴¹ Za razliku od ekspresivnog, libertinskog takozvanog 'životnog stila' po kojem je

---

39 Miller, "Traditional Marriage," 223–225.

40 Vidi fusnotu 42 o habitusu „crvene” i „plave obitelji”.

41 Pod „konzervativnom“ ovdje mislim na politiku koja se bavi imanentnim dobrima organiziranim oko discipline, reda i stabilnosti (vidi, npr., Dale Carpenter, „The Traditionalist Case for Gay Marriage“, *South Texas Law Review* 50.93 [2008.]: 93–104), a ne u smislu da je američko pravno priznavanje ISB-a bio projekt povezan s vodama, političarima ili političkim organizacijama konzervativnog javnog mnijenja, iako je ovo potonje također u određenoj mjeri bio slučaj, osobito na početku pokreta. „Gay brak se godinama smatrao previše konzervativnim ciljem za lijevo orijentirani gay pokret” (Nathaniel Frank, , *Awakening: How Gays and Lesbians Brought Marriage Equality to America* [Cambridge: Harvard University Press, 2017.], 9). Frank pripisuje rane korake prema zakonskom priznavanju ISB-a „šaćici homoseksualnih konzervativaca“, koji su „počeli zagovarati gay brakove“; „pobornici gay brakova na lokalnoj razini“, koji su ispitivali zakonitost takvih brakova, i „profesionalni pravni zagovornici, koji su se udružili – često s nelagodnom – kako bi gay brakove gurnuli u središte LGBTQ pokreta” (Frank, *Awakening*, 9).

queer kultura bila (ne)slavna od 1960-ih pa sve do kasnog dvadesetog stoljeća, mogućnost civilnog ISB-a nije istospolnim parovima nudila samo zakonske prednosti braka nego je također obećala primijeniti disciplinska ograničenja TB-a na istospolne parove kroz pravna opterećenja građanskog braka.⁴² Dakle, ISB priznaje istospolne veze kao jednake onima heteroseksualnih parova, čime su zadovoljeni egalitarni politički poticaji, ali pod uvjetom

42 Uzimajući ponovo američki kontekst kao reprezentativni društveni kontekst adventizma na globalnom sjeveru, ova napetost između imanentnih dobara proizašlih iz discipline nasuprot ekspresivnosti bila je prisutna od najranijih prijedloga za „homoseksualni brak“ sredinom dvadesetog stoljeća, sve do rasprava o njegovim vrijednostima u američkoj LGB zajednici tijekom 1990-ih i kasnih 2000-ih. (R. Marie Griffith, *Moral Combat: How Sex Divided American Christians and Fractured American Politics* [New York: Basic, 2017.], 281–282; i Frank, *Awakening*, 94; vidi, npr. Ann Ferguson, „Gay Marriage: An American and Feminist Dilemma”, *Hypatia* 22.1 [2007.]: 39–57, <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1527-2001.2007.tb01148.x>; i William N. Eskridge, Jr., *The Case for Same-sex Marriage: From Sexual Liberty to Civilized Commitment* [New York: The Free Press, 1996.]). „Za one koji su davali prednost bračnim pravima istospolnih parova, taj je prioritet često bio usko povezan s religijskom vjerom” (Griffith, *Moral Combat*, 283). „Ako je jedna strana prigrllila simboličku moć braka da asimilira gay parove u glavne tokove američkog života, druga se strana tome opirala smatrajući to asimilacijskim povlačenjem od radikalnih težnji oslobođenja homoseksualaca... Učinivši da brak po prvi put izgleda kao stvarna mogućnost i provocirajući masovne konzervativne reakcije, sudske su odluke zaoštrile gay raspravu, ali i pomaknule njezino težište. Sve više i više aktivista i neaktivista počelo je vjerovati da su i sigurnost i priznanje koje brak pruža vrijedni borbe” (George Chauncey, *Why Marriage: The History Shaping Today's Debate over Gay Equality* [New York: Basic, 2004.], 121–122). Prema borcu za prava homoseksualaca i povjesničaru Martinu Dubermanu (1930–), u djelu retoričkog naslova *Has the Gay Movement Failed? (Je li gay pokret propao?)* (Oakland, CA: University of California Press, 2018.), xiv, samo nekoliko „gundala“, „pretjerano zastupljenih među gay akademcima i javnim intelektualcima, ali jedva uopće zastupljenih u LGBTQ populaciji općenito“, trenutno dovodi u pitanje „nedavnu ‘asimilacijsku’ agendu pokreta“. „Zašto je trijumfirao konzervativni pogled na LGBT osobe kao ‘normalne’, a ne oslobodilački ‘queer’ imidž?“ (Darel E. Paul, *From Tolerance to Equality: How Elites Brought America to Same-Sex Marriage* [Waco, TX: Baylor University Press, 2018.], 11, naglasak u izvorniku). Oslanjajući se na društvenu teoriju Pierrea Bourdieua, Paul tvrdi da su američke profesionalne i poslovne elite prihvatile borbu za ISB kao čin klasnog rata, jer im je ona ponudila simbol hijerarhijski napredujuće raznolikosti kojom su mogle uspostaviti svoju moralnu kvalifikaciju za vladanje nižim klasama na temelju superiornosti njihove vizije za američku obitelj – „plavu obitelj” (Paul, *From Tolerance to Equality*, 80–87, 159–163). Plava obitelj razumijeva smisao braka – u kontekstu elitnog proživljenog iskustva (ili unutar tog Bourdieuovog „habitusa“) – kao stabilnog spoja odraslih jednakih osoba, bez obzira na rod/spol, u svrhu uzajamnog ispunjenja odraslih osoba i, po izboru, kao optimalno mjesto za odgoj djeteta. Iz životnog iskustva američkih nižih klasa obitelji je proizašla ili kao izgrađena na stabilnoj zajednici muškarca i žene pod simboličnim muškim vodstvom u svrhu odgoja djece („crvena obitelj“) ili kao stabilna majčinska potpora nesamostalnoj djeci, dok muškarci s njom ulaze u seksualne odnose i izlaze iz njih, a uređena je po modelu „kreolske obitelji“. Za razliku od plave obitelji, ove obiteljske prakse niže klase nemaju smisla u kontekstu ISB-a ili istospolnih seksualnih odnosa. (Paul, *From Tolerance to Equality*, 96–99, 104, 111–112, 129–132; vidi Naomi Cahn i June Carbone, *Red Families v. Blue Families: Legal Polarization and the Creation of Culture* [Oxford: Oxford University Press, 2010.] i Göran Therborn, *Between Sex and Power: Family in the World, 1900–2000* [London, Routledge, 2004.] za Paulove izvore o „crvenom“, „plavom“ i „kreolskom“ modelu obitelji). Hart-Brinson, *Gay Marriage Generation*, 36–95, prati povijesne korake kojima su kulturne elite normalizirale LGB osobe, što je rezultiralo generacijskim društvenim pomakom od zamišljanja homoseksualnosti kao ponašanja do zamišljanja homoseksualnosti kao identiteta, otežavajući time mladima, koji su na taj način socijalizirani, uključujući i one koji vjeruju u TB iz vjerskih razloga, pronalazak smisla u uskraćivanju građanskog braka LGB osobama (Hart-Brinson, *Gay Marriage Generation*, 112–116, 152). Izuzetak su oni koji su socijalizirani u tradicionalnim vjerskim zajednicama koje su zadržale shvaćanje svojih prethodnih generacija o homoseksualnosti kao ponašanju (Hart-Brinson, *Gay Marriage Generation*, 196–200).

da će, ubuduće, oba biti disciplinirana i stabilizirana pod istim uvjetima, što je odgovor na zabrinutost o održavanju jasnog društvenog poretka.

Tom se širenju građanskog braka unutar adventizma suprotstavljalo na imanentnim moralnim temeljima. Vraćajući se na prethodni primjer, iznesen je argument prema kojemu stabiliziranje istospolnih parova kao obitelji dostupnih za odgoj djece nije mudro, jer su oni skloniji nestabilnosti zbog nevjere.⁴³ No ipak, čak i ako se ispostavi da više razine istospolne nevjere nisu uzrokovane prije svega njihovim povijesnim nedostatkom pristupa disciplinirajućem pravnom režimu, to ne znači nužno da u slobodnom post-industrijskom društvu – u onom u kojem postoje različiti načini stjecanja roditeljskih odgovornosti – nije dobro stabilizirati takve odnose u najvećoj mogućoj mjeri, kada do toga dođe. Dakle, imanentni tradicionalni argument protiv toga da adventisti podržavaju građanski brak istospolnih parova poziva se na imanentnu moralnu pozadinu pretpostavke koja, za konzervativce, također može imati smisla kada je ISB prijedlog koji cilja na uređenje istospolnih veza na obostranu korist.

Stoga, imanentni tradicionalni argumenti protiv ISB-a kao tendencije prema razuzdanom gay životnom stilu mogu imati istodobni učinak otvaranja pitanja je li TB, budući da nije u stanju disciplinirati istospolne veze do kojih će neizbježno doći, zamisao koje se konzervativci trebaju držati. U crkvenoj se zajednici ovaj potez smatra transcendentnim ustupkom imanentnoj potrebi. Na primjer, ISB bi se mogao shvatiti analogijom po kojoj je Crkva na globalnom sjeveru omogućila brak kako bi stabilizirala odnose razvedenih parova suprotnog spola koji nisu ispunili crkvene ideale.⁴⁴ Na ovaj način, argument kojim

---

43 Miller, „Traditional Marriage,” 223-225.

44 Jon Paulien, “Homosexuality and the Church: Seeking a Way Forward” (rad iznesen na Jesenskom simpoziju Adventističkog teološkog društva 2015. godine u Atlanti, Georgia GA, 18. studenog 2015., http://www.atsjats.org/site/1/podcast/2015-fall-03_Jon%20Paulien%20Presentation.mp3). Vidi također Timothy R. Jennings, *The God-Shaped Heart: How Correctly Understanding God's Love Transforms Us* (Grand Rapids: Baker, 2017.), 234. Taylorov normativni zaključak u *A Secular Age* je sličan: „Poriv za reformom često je bio da se cijeli život stavi pod utjecaj jednog načela ili zahtjeva: štovanje Jednog Boga, ili priznanje da je spasenje jedino moguće vjerom, ili da je spasenje samo unutar Crkve... Različiti bogovi – Artemida, Afrodita, Mars, Atena – tjeraju nas da poštujemo integritet različitih načina života: celibata, seksualnog zajedništva, rata, umijeća mira, koje nam život prema jednom načelu često na kraju uskrati... Naš je kršćanski život pretrpio sakaćenje do te mjere da nameće ovu vrstu homogenizacije. Umjesto toga, Crkva je trebala biti mjesto na kojem se okupljaju ljudska bića sa svim svojim razlikama i različitim itinerarima” (*A Secular Age*, 771-772, vidi br. 34 o „sakaćenju”). Čini se da je Taylor također, do neke mjere, iako ne eksplicitno, potvrdio otvaranje prostora za prilagođavanje društvene stvarnosti ISB-a unutar njegove vlastite vjerske zajednice: „Sudbonosna značajka ranomodernе katoličke protureformacije, koja podiže takvu barijeru između Crkve i suvremenog društva, nije njezina oživljujuća duhovnost: štoviše, naš je svijet uronjen u uzvišene slike seksualnog ispunjenja i treba čuti o putovima odricanja. Devijacija je bila da se ovo razumijevanje seksualnosti učini obveznim za sve, kroz moralistički kodeks koji je određenu vrstu čistoće činio nužnim uvjetom za odnos s Bogom kroz sakramente. Postoji više načina da se postane katolički kršćanin nego što su vatikanski tvorci pravila ili sekularističke ideologije dosad osmislili” („Sex and Christianity: How Has the Moral Landscape Changed?” *Commonweal*, 24. rujna 2007., <https://www.commonwealmagazine.org/sex-christianity>). S druge strane, Darel E. Paul primjećuje da, u slučaju američkih glavnih denominacija, „iako je eksplicitna namjera normaliziranja homoseksualnosti bila dovođenje istospolnih parova u brak, implicitni učinak je bio denormalizacija braka za sve ostale” (*Tolerance to Equality*, 36).

se namjeravalo povećati adventistički transcendentni argument za TB ima potencijal da ga zasjeni.

Poganski tradicionalni argument

U adventizmu postoji još jedan imanentni argument protiv crkvenog priznavanja ISB-a koji manje očito ovisi o isključivo-imanentnim moralnim pozadinskim pretpostavkama. Dolazi iz najranijih odgovora pro-TB konzervativaca na LGB seksualne identitete u nastajanju, ali su ga tijekom posljednjih deset godina odbacili obrazovani adventistički zagovornici TB-a.⁴⁵ Ipak, on je još uvijek prisutan u laičkom adventizmu, i lako ga je shvatiti bez pomoći filozofije ili društvenih znanosti.

Dok je Amerika prelazila iz doba seksualne discipline u doba seksualnog izražavanja, adventisti su na to odgovorili oživljavanjem rano-protestantskog odgovora na srednjovjekovni asketizam: Božja volja je da vjernici imaju uzajamno ispunjavajuće seksualne odnose.⁴⁶ Uzimajući to kao početnu premisu, argument protiv seksualnog ispunjenja za istospolne parove dodaje još jednu: Bog je uredio ljudsko stanje i/ili intervenira u njega tako da seksualni odnosi koji se pridržavaju parametara što ih je uspostavio Bog više ispunjavaju u ovozemaljskim uvjetima od onih koji to nisu. Stoga, ako se tko ne može zamisliti kako uživa u maksimalno ispunjavajućem seksualnom odnosu unutar tih parametara, to jest u TB-u, takav 'pogrešno obavlja posvećenje'. Ovaj argument negira problem neispunjenih seksualnih/relacijskih čežnji za koje je ISB rješenje, jer po svojoj definiciji isključuje samu mogućnost postojanja LGB kršćana.

---

45 Simpozij održan 2009. godine na Sveučilištu Andrews, koji je rezultirao knjigom *Marriage, Homosexuality, and the Church*, označio je odlučujući zaokret i udaljšavanje od ovog argumenta. Generalna konferencija bila je pokrovitelj summita „In God's Image: Summit on Sexuality,” u Cape Townu, u Južnoafričkoj Republici, održanog 17. – 20. ožujka 2014., i time je dala službenu potporu ideji da se od LGB kršćana ne bi trebalo očekivati da dožive promjenu u svojim seksualnim privlačnostima ili orijentacijama (Adventist Review/ANN, „Reality of Fallen World Calls for Nuance, Humility, Adventist Behavioral Scientist Says,” Adventist Review, 19. ožujka 2014., <http://www.adventistreview.org/cape-town-bulletins/2014-03-19-reality-of-fallen-world-calls-for-nuance-humility-adventist-behavioral-scientist-says>). Ova potvrda relativne nepromjenjivosti postojanog i isključivog iskustva istospolne privlačnosti učinila je argument o njegovoj etiologiji bespredmetnim kada je u pitanju potvrđivanje ISB-a u adventizmu: Nije važno što je uzrok istospolne privlačnosti ako se ne može očekivati da njezini uzroci sadrže ključ za njegovu promjenu u mnogim, ako ne i u većini slučajeva.

46 „Tamo gdje je prekinuta veza između discipline i civilizacijskog poretka, ali je ona između kršćanske vjere i discipline ostala neosporena, ekspresivizam i udružena seksualna revolucija mnoge su ljude otuđili od Crkava” (Taylor, *A Secular Age*, 493; vidi br. 1 za „vrijednosti samoizražavanja” i ISB). Griffith shvaća objavljivanje „prvog evandeoskog priručnika o seksu” kao dio „agresivnog” i „šarenog” konzervativnog protestantskog nastojanja da se „podupru pravila o seksualnosti” (*Moral Combat*, 289; referencija na Tima i Beverly LaHaye, *The Act of Marriage* [Grand Rapids: Zondervan, 1976.]). Protiv gledišta adventističkog zdravstvenog reformatora Johna Harveya Kellogga (1852.–1943.) o kontracepciji kao o „bračnom onanizmu”, adventistički profesor i savjetnik Charles Wittschiede je napisao: „Bilo bi okrutno da je Gospodin postavio živce i mišiće u spolnim organima na način na koji jeste, s njihovim ogromnim kapacitetom osjeta i ekspresivnosti da muškarcu i ženi pruže izuzetan užitak i jedinstveno zadovoljstvo, i da onda očekuje da ih koristimo samo u jednom djeliću vremena provedenog u braku [samo u reproduktivne svrhe].” (*God Invented Sex* [Nashville: Southern Publishing, 1974.], 122–123).

Ovaj argument ima smisla u odnosu na isključivo-imanentnu moralnu pozadinu, ali na drugačiji način od prethodno spomenutog imanentnog tradicionalnog argumenta. Dopusnite mi da ga tendenciozno, s obzirom na to da ga adventističke intelektualne elite sada uglavnom odbacuju, nazovem poganskim tradicionalnim argumentom. Iako se oslanja na transcendentnu stvarnost kršćanskog Boga, i izvodi se isključivo iz transcendentnog izvora kršćanskog Svetog pisma, on preokreće kršćansku relativizaciju imanentnih dobara u transcendentna dobra opravdavajući žrtvovanje za transcendentno isključivo u smislu imanentnih dobrobiti koje Bog može dati zauzvrat. Charles Taylor i adventistička vizionarka i suosnivačica, Ellen G. White (1827.–1915.), prepoznaju ovaj *quid pro quo* način odnosa prema Bogu kao oblik obožavanja povezan s poganstvom.⁴⁷ Ipak, to je objašnjenje na temelju kojeg su mnogi adventisti došli do opravdanja tradicionalne seksualne etike u našem sekularnom dobu. No, kao što ističe Taylor, postoji tendencija prema nevjerovanju u ovu moralnu pozadinu kada su ljudi svjesni opcije da se mogu pitati koliko dobro njihov Bog radi svoj posao pružanja imanentnih dobara u zamjenu za naše žrtve u usporedbi s drugim dostupnim načinima postizanja tih dobara bez oslanjanja na božanstvo. Osim toga, mnogi LGB adventisti koji su vjerovali poganskom tradicionalnom argumentu i pokušavali 'molitvama pobijediti homoseksualnost', otkrili su da 'poganizirano' kršćanstvo nije jedini način tumačenja Svetog pisma protiv isključivo-imanentne moralne pozadine, a zatim su prihvatili imanentno-afirmirajući argument.⁴⁸

Transcendentna moralna pozadina adventizma

Adventisti koji imaju transcendentnu moralnu pozadinu zamišljaju kršćanstvo kao dobro za ljude u imanentnom smislu, no ono se ne može jednostavno svesti samo na to. Ono je također za njih dobro u duhovnom smislu, na načine koji nadilaze ovozemaljska dobra a ponekad ih i isključuju, pa je, stoga, izazov opravdavanja tradicionalnog braka na adventističkoj transcendentnoj pozadini dvostruk. Prvi je pokazati da usklađenost s Božjim namjerama, kako ih adventisti shvaćaju, zapravo isključuje sudjelovanje u bračnim konfiguracijama drugačijim od TB-a, bez obzira na to može li se TB pokazati kao najbolja praksa u ovozemaljskom smislu. Drugi je pokazati da je ovo ograničenje dobro. To zahtijeva teoretiziranje o tome kako adventistički vjernici koji imaju pristup višestrukim putevima prema postizanju imanentnih

---

47 „U tom pogledu, [da su dobronamjerne svrhe Božanstva definirane u pojmovima običnog ljudskog procavata,] rana religija ima nešto zajedničko s modernim isključivim humanizmom; i to se osjetilo, i izrazilo, u simpatijama mnogih modernih post-prosvjetiteljskih ljudi prema 'poganstvu'; 'pogansko samopotvrđivanje', tvrdio je John Stuart Mill, bilo je mnogo superiornije od 'kršćanskog samoodricanja'” (Taylor, *A Secular Age*, 151 citirajući Milla, *On Liberty*, u John Stuart Mill, *Three Essays* [Oxford: Oxford University Press, 1975.], 77; vidi također Taylor, *A Secular Age*, 610–613). „Kada bi oni mogli postati sveti vlastitim naporima, imali bi nešto u sebi čemu bi se mogli radovati, neki razlog za hvalisanje. Ova ideja molitve rezultat je načela samoookajanja koje leži u temelju svih sustava krive religije. Farizeji su usvojili ovu pogansku ideju molitve, a ona nipošto nije izumrla u naše vrijeme, čak ni među onima koji se izjašnjavaju kao kršćani” (Ellen G. White, *Thoughts from the Mount of Blessing* [Silver Spring, MD: Ellen G. White Estate, 2016. (1896.)], 86.1, u EGW Writings, egwwritings.org).

48 Takvih priča ima na pretek. Vidi, npr.: Sherri Babcock, „Learning to Spin the Coin of Truth,” u *Christianity and Homosexuality*, §1 7–9.

dobara braka, i socijalizirani su u prakse koje usađuju isključivo-imanentnu pretpostavku, mogu pronaći duhovno ispunjenje u žrtvovanju za tu transcendentnu moralnu viziju.⁴⁹ Predlažem da se odgovori na ovaj dvostruki izazov mogu najbolje procijeniti usporedbom s time koliko adventista već razumije i prakticira ono što vjeruju da je transcendentno dobro: sedmi dan, subotu.

Sedmi dan, subota, kao transcendentno dobro

Adventistička praksa stavljanja slobode, sredstava za život, obitelji, čak i života na kocku zbog vrijednosti subote kao neizostavnog dijela njihovog odnosa s Bogom ne može se opravdati isključivo u smislu onoga što je dobro za nas na ovom svijetu. Ovozemaljske dobrobiti mogle bi se jednako lako postići odmaranjem tijekom nekog drugog dana ili ustupcima protiv očitog zahtjeva kada se pojavi potreba. Naravno, Biblija opravdava određene kompromise između transcendentnog dobra subotnjeg odmora i drugih imanentnih dobara. Međutim, ključno je da adventisti koji na subotu gledaju kao na transcendentno dobro, uzimaju Sveto pismo kao božansko vodstvo u tome koji kompromisi ne krše transcendentna dobra subote (npr. poslovični „vol u zdencu,” [Matej 4,11; Luka 14,5]) a koji krše (npr. vođenje poduzeća [Jeremija 17,21; Nehemija 3,15]). Oni, stoga, pronalaze mjesto za žrtveno svetkovanje subote u svom tumačenju Svetoga pisma. Da budemo jasni, spremnost na žrtvu za subotu ne niječe imanentna dobra štovanja subote, ali ih smatra relativnima u odnosu na transcendentnu svrhu subote.

Koje su moralne pozadinske pretpostavke o transcendentnoj stvarnosti i preobrazbi izvan uobičajenog procvata pomoću kojih adventisti na ovaj način daju smisao suboti? Valja ponoviti da, kako je to definirao Taylor, moralne predodžbe nisu doktrine, već prepoznajne moralne pretpostavke koje daju smisao doktrinama. Dok bi netko drugi mogao objasniti požrtvovno svetkovanje subote kao nešto što je proizašlo iz matrice vjerovanja o stvaranju, Božjem zakonu, savezima, crkvenoj povijesti i proročanstvima, te posljednjem vremenu, ja postavljam drugačije pitanje o vrsti svijesti ili osviještenosti, vrsti proživljenog iskustva koje oblikuje maštu, na način da ta vjerovanja i prakse postanu uvjerljivi. Kako adventisti koji se žrtvuju za subotu zamišljaju svoje postojanje, za razliku od onih koji to ne čine?

---

49 „Nemoguće je pretpostaviti da možete stajati u Sekularnom 3 [razdoblju imanentnog okvira], prisloniti uho na pod, čuti tihi pjesmu transcencije koja odjekuje i polako slijediti njezinu vibraciju dok ne otkrijete izlaz... Možemo imati iskustva odjeka transcencije i susreta s božanskim djelima, ali koliko god da želimo vjerovati u njih, sumnjamo u njih, jer kulturni sustav osporava sve izvan imanentnog okvira.” (Andrew Root, *Faith Formation in A Secular Age* [Grand Rapids: Baker, 2017.], 115–116, 109–110). Root zaključuje da su ona životna iskustva u kojima nam je imanentno dobro najmanje dostupno trenuci u kojima smo mi, čija je vjera fragilizirana udaljavanjem imanentnog okvira od transcencije, najotvoreniji za transcendentna dobra. „Možda je jedini način da zamislimo vjeru i formiranje vjere u doba autentičnosti, u kojem vlada Sekularno 3, pokušati je istražiti kroz samu zonu koju nam Sekularno 3 daje – tražiti razumijevanje vjere u negaciji, i kroz negaciju (pod ‘negacijom’ mislim na iskustva gubitka, slomljenosti i smrti, ali također i na graničnost radosti i transformacijske nade koja traži da negirano postane novo)” (Root, *Faith Formation*, 117).

Adventistička apokaliptička svijest

Tvrdim da ono što djeluje u pozadini žrtvene, adventističke subotnje prakse jest svijest o skorašnjoj-imanentnoj⁵⁰ obnovi Edena nakon drugog Kristovog dolaska.⁵¹ Ova „apokaliptička svijest” povijesno je ukorijenjena u mileritskom milenijalističkom očekivanju, i temelj je „apokaliptičke vizije” koju je George R. Knight prepoznao kao povijesnu doktrinarnu jezgru pokreta adventista sedmog dana.⁵² Već od samog početka ona je bila povezana s njihovim očekivanjem skorašnje-imanentne obnove Edena, što je u radikalnom diskontinuitetu s palim svijetom.⁵³ Ovo je oblikovalo značajan dio moralne pozadine naspram koje su najraniji

50 U oba smisla neposredne blizine: uskoro i ovozemaljska. Prema adventističkoj eshatologiji, Zemlja će uskoro biti uništena za Drugog dolaska, i ostat će pusta tijekom milenija, dok će uskrli i živi sveti napustiti Zemlju i vladati s Kristom na Nebu. Na kraju milenija, spašeni se vraćaju s Kristom koji izvršava presudu nad uskrslim zlima. Zatim je Eden obnovljen nakon konačnog uništenja zla.

51 Prema Taylorovim kategorijama, to bi bila transcendentna pozadinska predodžba oblikovana vezom s nekom vrstom „uzvišenijeg vremena”, posebno onaj izvještaj o „vremenu nastanka” ili o „značajnom vremenu”, koji je izvor „judeo-kršćanske apokaliptike” (*A Secular Age*, 57, 208). U etimološkoj genealogiji „sekularnog”, Taylor pronalazi ključni izvor imanentizacije u običajima koji usaduju osjećaj vremena kao „homogenog” umjesto ispunjenog smislenim rezonancijama (*A Secular Age*, 58n24), poput onih utjelovljenih u, na primjer, žrtvenom svetkovanju subote.

52 Pod „apokaliptičkim” mislim na pogled na uvjete ljudskog, prolaznog postojanja, koji je usmjeren na buduću, epohalni prekid s poviješću koji se ne može svesti na ljudske uzroke i koji otkriva pravo stanje čovječanstva. Nathan R. Kerr, *Christ, History, and Apocalyptic: The Politics of Christian Mission* (Eugene, OR: Wipf & Stock, 2009.), 11–16, nudi pregled kategorije „apokaliptike” u pet točaka, onako kako se ponovno pojavio „u teološkim disciplinama tijekom protekle polovice stoljeća”: (1) „kontrast između Boga i svijeta” (2) „konkretna, od krvi i mesa, stvarnost tog razapetog židovskog seljaka iz Nazareta”, (3) „stvarnost . . . da je Bog, u Isusu Kristu, započeo novi svemir” i da je „povijest zapisana ili kodirana” između Kristovog Drugog i Prvog dolaska, (4) „Krist Gospodin,” kao „stvarnost koju treba utjeloviti usred *ovdašnjih i sadašnjih* naših vlastitih kontingentnih mjesnih prilika” i (5) „. . . postojanje naroda koji slavi Kristovo gospodstvo sudjelujući u njegovom poslanju” (kurziv u izvorniku). Za kratku povijest tog ponovnog pojavljivanja vidi Joshua B. Davis, „The Challenge of Apocalyptic to Modern Theology,” u *Apocalyptic and the Future of Theology: With and Beyond J. Louis Martyn*, ur. Joshua B. Davis i Douglas Harink (Eugene, OR: Wipf & Stock, 2012.), 1–48. U *The Apocalyptic Vision and the Neutering of Adventism: Are We Erasing Our Relevancy?* (Hagerstown, MD: Review & Herald, 2008.), George R. Knight razvija ideje počevši od ranog adventističkog iskustva pa sve do doktrinarnog sadržaja koji se nalazi u srcu adventističke apokaliptičke vizije transcendentne stvarnosti, koju zatim povijesno i egzegetski brani. U ovom istraživanju istražujem različita, ali povezana pitanja o tome koje su pozadinske predrasude nastale u adventizmu zbog tog ranog iskustva i kako bi mogle nastaviti davati smisao adventističkim doktrinama i običajima koji se odnose na pitanje ISB-a. Tamo gdje je Knight ponudio odgovore na prigovore „apokaliptičke sumnje” (*Apocalyptic Vision*, 61), namjeravam, koristeći Taylorov prikaz sekularnosti, razjasniti odakle te sumnje dolaze i što to znači za način na koji adventisti na njih mogu odgovoriti.

53 Vizija neba, u utjecajnoj poruci Ellen G. White: „To the Little Remnant Scattered Abroad”, od 6. travnja 1846., 1. strana, u EGW Writings, www.egwwritings.org, prožeta je biblijskim slikama koje povezuju Eden i Novu Zemlju, od drveta života do vrtlarskog poziva u kojem će uživati spašeni. Ova vizija obnovljenog Edena objavljena je sljedeće godine, u traktatu *A Word to the Little Flock*, zajedno sa zbirkom drugih kratkih radova adventističkih suosnivača Jamesa Whitea (1821.–1881.) i Josepha Batesa (1792.–1872.) prikazujući milleritsko iskustvo Velikog razočaranja u svjetlu subote i nebeskog Svetišta. Ovaj je manifest prvi put spojio i „vodstvo i jasne doktrinarne temelje” na kojima je „mladi sabbatarijanski pokret bio spreman rasti” (Merlin Burt, „The Historical Background, Interconnected Development and Integration of the Doctrines of the Sanctuary, the Sabbath, and Ellen G. White’s Role in Sabbatarian Adventism from 1844 to

sabatarijanski adventisti mogli razumjeti i žrtvovati se za biblijski utemeljeno premještanje subotnjeg dana s 'kršćanske subote', opravdane Kristovim uskrnućem u nedjelju, natrag na sedmi dan, subotu, utemeljenu u Edenu, zamišljenom kao moralni poredak koji će Krist uskoro obnoviti.⁵⁴

To, pak, implicira da je za današnje adventiste, čija je apokaliptička svijest utjelovljena u običajima poput svetkovanja subote, opis stvaranja u Svetom pismu lako zamisliv kao moralna paradigma koja će svrgnuti i preurediti naš svijet. Za one koji žive u iščekivanju ove transcendentne stvarnosti, zapovijedi i izvještaji iz Pisma služe kao upute i primjeri kako živjeti transcendentna dobra budućeg svijeta u odnosu na dobra koja ostaju u ovom palom svijetu.⁵⁵ Stoga, edenska mo-

---

1849" [doktorska disertacija, Andrews University, 2002], 324, <https://digitalcommons.andrews.edu/dissertations/19>).

54 Burt, „Sabbatarian Adventism,” 340. Burt je otkrio da su kratko vrijeme „baptisti sedmog dana bili aktivni i,” za razliku od njihovih nastojanja s drugim kršćanskim skupinama, „bili prilično uspješni u uvjeravanju mnogih adventista da prihvate subotu kao sedmi dan.” Baptisti sedmog dana zagovarali su „valjanost i vječnost subote kao *institucije stvaranja* i povezivali su je s moralnim zakonom“ (Burt, „Sabbatarian Adventism“, 119, 47–48, istaknuo autor; vidi također 279). Adventisti koji su se zalagali za subotu u apokaliptičkim terminima oblikovali su liniju tumačenja koja se stabilizirala kod Josepha Batesa. Argument za subotu kao znak obnovljenog Edena dosljedno je iznio J. B. Cook, koji je izjavljivao da „Božji zakon o Edenu – Božja vrsta obnovljenog Raja nije bila pribijena na križ.“ (J. B. Cook, „Letter from Bro. Cook,” *Day-Star*, 7. ožujka 1846., 3, citirano u Burt, „Sabbatarian Adventism,” 254; 279–281). Za daljnje predstavljanje Edena u argumentima za sedmi dan, subotu, u formiranju adventizma vidi također Burt, „Sabbatarian Adventism”, 124, 340–341, 400.

Za ovu skupinu adventista, jedan korak u dolasku do objašnjenja Kristovog odgađanja u okviru Millero-ovog proročkog tumačenja bilo je gledište O. R. L. Crosiera o Drugom dolasku kao anti-tipu braka (Burt, „Sabbatarian Adventism,” 249). Cook je subotu također povezo s brakom: „On [Isus] nije ukinuo subotu, koja je bila 'stvorena za čovjeka' — za dobrobit čovjeka. Od strašne olupine, izazvane 'padom' u Edenu, sačuvane su dvije institucije; subota i brak. Obje su bile 'stvorene za čovjeka'” ([J. B. Cook], „The Sabbath,” *Advent Testimony*, 12. travnja 1846., citirano u Burt, „Sabbatarian Adventism,” 256, kurziv u izvorniku).

„Kao što se Bog odmarao i svetkovao subotu na kraju svog moćnog postignuća — stvaranja: tako će 'nevjesta, žena Jaganjčeva,' počivati (svetkovati subotu) sa svojim nebeskim Mladencem na kraju velikog tjedna ovoga svijeta.” (J.B. Cook, „The Sabbath.” *Bible Advocate*, 9. prosinca 1847., 129, citirano u Burt, „Sabbatarian Adventism”, 339). Cook će se kasnije odreći ovih argumenata, kojih će se držati samo mala skupina „Mladoženjinih” adventista koji su zadržali apokaliptičko očekivanje skorog Drugog dolaska koje se temelji na mileritskom proročanskom tumačenju. Oni će formirati pokret koji je rezultirao osnivanjem Adventističke Crkve (Burt, „Sabbatarian Adventism”, 342–346).

55 U propovijedi održanoj u Grimsbyju, u Engleskoj, 26. rujna 1886., Ellen G. White se dosta dugo zadržala na ovim temama: „Svjetlost s neba koja silazi na Isusa Krista potvrđuje da je On prihvaćen kao naša Zamjena, a kroz vjeru u Njega i poslušnosti Božjim zapovijedima bit ćemo ponovno vraćeni u naš edenski dom.

Sada želimo cijeniti veliku prednost koja nam je dana kroz Isusa Krista. Želimo znati koju je cijenu platilo za nas da bi nas otkupio iz ruku Sotone. Kako bismo to saznali moramo istražiti Sveto pismo i postaviti se u ispravan odnos s Bogom. *Ne smijemo prekršiti Božji zakon kao Adam i Eva*, već moramo biti poslušni svim Božjim zahtjevima. *Kada usmjeravamo svoje korake prema nebu, upućujemo druge na naš edenski dom*. Trebamo pobijediti kao što je Krist pobijedio. A kako je Krist pobijedio? Bilo je to savršenom poslušnošću zapovijedima Njegovog Oca. On kaže: „Držao sam zapovijedi svoga Oca,” i stoga ćemo *kroz poslušnost biti vraćeni u naš edenski dom*.

Sada cijenim ovaj dom. Cijenim ga više od svega drugog na ovoj zemlji i usmjeravam svoje korake prema nebu kako bih mogla imati dom u gradu čiji je graditelj i tvorac Bog. Želim nebeski dom. Istina je da ovdje imamo iskušenja i tuge: ovdje imamo razočaranja i nevolje: ali što s time? Zaboravljam sve ovo razmišljajući o vrijednosti vječne slave.” (Ellen G. White, „Sermon/At Grimsby, England,” 26. rujna 1886.

ralna predodžba nema samo sposobnost dati smisao požrtvovnim običajima koji relativiziraju imanentna dobra dostupna u svijetu poslije pada, u odnosu na transcendentna dobra budućeg svijeta,⁵⁶ već ona također daje smisao etičkoj hermeneutici koja tumači moralnu poruku Svetoga pisma kroz objektiv Božjih namjera punih ljubavi koje nadilaze našu dobrobit u ovom svijetu.⁵⁷

Držite na umu da ovo objašnjenje pozadine utjelovljene u običaju adventističke subote ne znači da ne postoje adventisti koji svetkuju subotu na imanentan način. Zapravo, imanentne opcije koje su dostupne kako bi se dao smisao svetkovanju subote odgovaraju imanentnim argumentima TB-a. Postoje adventisti kod kojih se subota, kao tjedni sedmi dan, kada je to potrebno, može rekonfigurirati tako da bilo koji ustupci, potrebni za postizanje ovozemaljskih dobrobiti subote, ne budu nadmašeni cijenom, kako se sve ne bi svelo na žrtveno samoodricanje zbog Božjeg svetog dana.⁵⁸ Postoje adventisti koji pokušavaju opravdati tradicionalno adventističko svetkovanje subote pomoću imanentne dobrobiti subote (zdravstvene i psihološke dobrobiti), kao i oni koji su subotu uvijek držali zbog onoga što su, u biti, poganske pretpostavke: striktno svetkovanje pravila subote u zamjenu za Božji blagoslov. Međutim, oni koji svetkuju subotu na ovaj način smisao subote temelje na drugačijoj moralnoj pozadini od one koju predstavlja apokaliptička svjesnost koja je požrtvovno svetkovanje sedmog dana subote učinila uvjerljivim za rane adventiste.

Transcendentni tradicionalni argument

U ovom trenutku možemo se vratiti na temu istospolnog braka u adventizmu pomoću usporedbe sa subotom.⁵⁹ Za lezbijke, homoseksualce i biseksualne adventiste, ono što je zajednič-

---

[Rukopis 84, 1886.], Ellen G. White Estate, Silver Spring, MD, §§4-7, <https://m.egwwritings.org/es/book/3834.2000001#3>, istaknuo autor).

56 Stoga i onaj rani adventni poklič: „Aleluja, nebo je dovoljno jeftino!” (Ellen G. White, „To the Little Remnant”). Weddleova uvodna ilustracija žrtve u njegovoj podužoj obradi ove teme je izvještaj o mileritskim adventistima koje on smatra doslovnim primjerom religije definirane kao religija ‘zbog koje će ljudi prodati farmu’ (*Sacrifice*, ix).

57 Vidi, npr. široku primjenu ove etičke hermeneutike u Jifi Moskala, „Toward Consistent Adventist Hermeneutics: From Creation Through De-creation to Re-Creation” u *Women and Ordination: Biblical and Historical Studies*, ur. John W. Reeve (Nampa, ID: Pacific Press, 2015.), 17–18. René Gehring, *The Biblical “One Flesh” Theology of Marriage as Constituted in Genesis 2:24: An Exegetical Study of This Human-Divine Pattern, Its New Testament Echoes, and Its Reception History Throughout Scripture Focusing on the Spiritual Impact of Sexuality* (Eugene, OR: Wipf & Stock, 2013) razvija ovu etiku referirajući se na razvod u svjetlu „edenskog ideala” za brak (vidi str. 310, 337).

58 Tijekom moje desetogodišnje adventističke pastoralne službe na globalnom sjeveru primijetio sam da su takvi običaji svetkovanja subote dio adventističkog životnog iskustva u tom kontekstu. Ove se prakse, koliko ja znam, ne promiču ni u adventističkim teološkim knjigama i časopisima niti u tiskanim i online publikacijama neovisnih adventističkih medija. Dokazi o tome kako proživljeno iskustvo ovih praksi ima smisla, na pretpostavkama isključivo-imanentne moralne pozadine su, međutim, dostupni na forumima neovisnih adventističkih medijskih web stranica (vidi, npr. komentar od 25. svibnja 2017. na „Why You’re Not a Cultural Adventist, or ‘It Was Never About the Fri-Chick’”, *Spectrum* [blog], 22. svibnja 2017., <https://conversation.spectrummagazine.org/t/why-youre-not-a-cultural-adventist-or-it-was-never-about-the-fri-chick/13547/7>).

59 Nemam namjeru uspoređivati subotu i brak u svim mogućim dimenzijama. Postoje tumačenja koja

ko požrtvovnom svetkovanju subote i tradicionalnom braku jest to što prakticiranje tradicionalnog braka — koji u nedostatku čudesne/trenutačne ili postupne promjene orijentacije podrazumijeva ili celibat na neodređeno vrijeme ili brak mješovite orijentacije — predstavlja priliku za viši smisao kroz žrtvu za transcendentno dobro.⁶⁰ To implicira da se adventistička rasprava o istospolnim brakovima može razjasniti na transcendentan način, povezujući brak s apokaliptičkom sviješću. Ova usporedba, stoga, može u prvi plan staviti način na koji apokaliptička moralna pozadina čini smislenim ovaj jedinstveni adventistički, transcendentni argument za TB koji se pojavio kao odgovor na imanentni potvrđujući argument.⁶¹ Sada ću prikazati njegovu tipičnu strukturu.

Muško-žensko spajanje u braku jednako je tako aspekt moralnog poretka opisanog u stvaranju kao što je i subota tjedni sedmi dan.⁶² Kao i sa subotnjim počinkom, Sveto pismo tako nakon pada bilježi božanski ovlaštene imanentne kompromise i naspram transcendentnih dobara ekskluzivnosti (monogamija) i nerazrješivosti (nemogućnost razvoda) u edenskom braku. Međutim, ti kompromisi su u nekim slučajevima bili privremeni ustupci, a Bog

---

povećavaju potencijal neslaganja između ovih dviju stvari. Na primjer, moguće je da će svrha braka biti ispunjena u eshatološkom jedinstvu Krista i njegovog naroda, tako da nastavak te prakse više neće biti potreban u obnovljenom Edenu (kao što bi se moglo tvrditi prema transcendentnoj moralnoj logici braka skiciranoj u br. 87). Možda je također nemoguće iznijeti imanentan argument za subotu kao sedmi dan. Bez obzira na to kako, ili jesu li, ta pitanja uopće riješena, sljedeća analogija ima za cilj rasvijetliti pitanje što adventističke, apokaliptičke moralne pretpostavke čine vjerojatnim, a ne razriješiti pitanja koja postaju značajna nakon što transcendentni argument u korist TB-a postane uvjerljiv.

- 60 Štoviše, TB također može biti žrtva za heteroseksualce, za parove suprotnih spolova, kada se isključivost i nerazrješivost prakticiraju kao transcendentna dobra. Ali TB zahtijeva još veću žrtvu od LGB osoba, koje se, pod jednakim uvjetima, suočavaju s većim ili dodatnim izazovima, bilo da prakticiraju celibat ili brak miješane orijentacije (vidi, npr. Winston King [pseudonim], “‘Born that Way’ and Redeemed by Love”, u *Marriage and the Church*, 492–495). Isto vrijedi i za žrtveno svetkovanje subote, koje, na primjer, zahtijeva više žrtve od ekonomski ranjivije adventističke populacije u odnosu na njihove bolje materijalno opskrbljene suvjernike.
- 61 „Jedinstveno adventistički“ po tome što drugi kršćani koji ne svetkuju subotu kao sedmi dan mogu donijeti zaključak, a ponekad to i čine, da opcija sabatarijanstva sedmog dana od njih zahtijeva usvajanje etičke hermeneutike koja ne pridaje isti moralni značaj Edenu kao adventisti. Na pr., Karen R. Keen, *Scripture, Ethics, and the Possibility of Same-sex Relationships* (Grand Rapids: Eerdmans, 2018.), 63–66, tvrdi koristeći analogiju od subote do braka, na isključivo-imanentnoj moralno pozadini, po kojoj prirodne ljudske potrebe poput slobode i olakšavanja patnje, uvijek imaju pravo prvenstva u odnosu na prakse koje naginju prema transcendentnim stvarnostima. Ona smatra da novozavjetni primjeri imanentnih kompromisa umjesto transcendentnog dobra svetkovanja subote impliciraju da obrnuti kompromis nije nužno potreban, tako da se, analogno tome, „propisi pri stvaranju“, poput braka, ne moraju nužno prakticirati uz žrtvu. Vidi također procjenu težine koja se daje edenskom poretku u pro-TB argumentu kojeg je iznio William J. Webb, *Slaves, Women & Homosexuals: Exploring the Hermeneutics of Cultural Analysis* (Downers Grove, IL: InterVarsity Press, 2001.), 125–126 u Roy E. Gane, *Old Testament Law for New Testament Christians: Original Context and Enduring Application* (Grand Rapids: Baker, 2017.), str. 193 i 214, gdje Gane predlaže etičku hermeneutiku: „Stvaranje–Pad–Novo stvaranje“.
- 62 „Samo su dvije institucije do nas došle iz edenskog vrta: subota i brak. Nije iznenađujuće da su u posljednjim danima ove božanske institucije, božanski darovi čovječanstvu iz Stvoriteljeve ruke, obje napadnute” (Richard M. Davidson, „Homosexuality and the Bible: What Is at Stake in the Current Debate” u *Marriage and the Church*, 196). Primijetite da je Davidsonov argument ovdje suprotan argumentu ranih sabatarijan- skih adventista koji su raspravljali o postojanosti edenskog braka, kao i edenske subote (br. 54).

takve kompromise nikada nije odobrio kada je u pitanju transcendentno dobro muško-žen-skog spajanja.⁶³ Prema tome, adventizam mora biti zajednica u kojoj se prakticiraju sve žrtve potrebne za održavanje TB-a, uključujući i apstinenciju od istospolnih seksualnih odnosa.

Nadalje, i karakteristike subote kao sedmog dana i prokreativno muško-žensko spajanje su ponovno potvrđeni u Deset zapovijedi, što se lako može protumačiti kao božanska zabrana drugih oblika svetkovanja subote i bračnih struktura, ako se četvrtu i petu zapovijed razumijeva pomoću pretpostavke adventističke apokaliptične pozadine, da će moralni poredak Edena uskoro biti obnovljen.⁶⁴ Isusove evanđeoske tvrdnje o Edenu kao moralnom idealu tumače se tako da potvrde njegovu snažnu primjenu, promatrane u ovom svjetlu.⁶⁵

Pozivajući se na Eden kao transcendentnu normu etičke hermeneutike, transcendentni tradicionalni argument u adventizmu oslanja se na apokaliptičku svijest kao pretpostavku moralne pozadine koja najbolje daje smisao praksi TB-a.⁶⁶ S druge strane, u istoj mjeri u kojoj se adventisti drže pretpostavke da Božje namjere za nas ne idu dalje od naše dobrobiti u ovom svijetu, oni mogu očekivati da će im adventistička apokaliptička svijest biti moralno odbojna. Skorašnja-imanentna obnova edenskog poretka podrazumijeva uništenje mnogo toga što cijenimo u ovom svijetu, svijetu u kojem takvi adventisti pretpostavljaju da je Božja jedina svrha omogućiti procvat čovječanstva. Za takve adventiste, TB može, ili ne mora, imati smisla kao kompromis s drugim imanentnim dobrima, ali ga oni neće moći shvatiti kao žrtvenu praksu koja je toliko zahtjevna za LGB adventiste.

Apokaliptička svijest u opasnosti

Sada smo stigli do mjesta na kojem mogu izreći što je u opasnosti za adventiste po pitanju istospolnog braka: apokaliptička svijest.⁶⁷ Budući da je moralna pozadina, koja je usredoto-

63 Moskala, „Adventist Hermeneutics”, 18.

64 Vidi, npr., „An Understanding of the Biblical View on Homosexual Practice and Pastoral Care” (dokument o stajalištu, Sveučilište Andrews, Berrien Springs, MI, kolovoz 2017.), <https://www.andrews.edu/sem/about/statements/seminary-statement-on-homosexuality-edited-8-17-jm-final.pdf>, 1–3.

65 Gane, *Old Testament Law*, 208.

66 Adventistička apokaliptička svijest nije jedini način da se Eden razumije kao izvor transcendentnih normi. Stephen R. Holmes tvrdi da je augustinska, sakramentalna koncepcija TB-a kao odraza poretka stvaranja ugrađena u tradicionalnu zapadnu kršćansku praksu („Listening to the Past and Reflecting on the Present” u *Views on Homosexuality*, 171–173). Dok i adventistička apokaliptička i augustinska sakramentalna svijest o transcendentnom mogu imati smisla za TB, one se razilaze po pitanju subote kao sedmog dana iz razloga koji su izvan dosega ovog istraživanja, ali za koje pretpostavljam da nisu nepovezani s Augustinovom eshatologijom općenito, a posebno s tumačenjem milenija (vidi Jacob Taubes, *Occidental Eschatology* [Stanford: Stanford University Press, 2009. (1947.)], 80–82; i Richard Landes, „The Silenced Millennium and the Fall of Rome: Augustine and the Year 6000 AM I,” u *Augustine and Apocalyptic*, ur. John Doody, Kari Kloos i Kim Paffenroth [Plymouth, UK: Lexington, 2014.], 151–175).

67 Ovo je povezano s, ali različito od onoga što tvrdi Davidson, „Homosexuality”, 187–208. Davidson se bavi ovim pitanjem na razini doktrinarnih i teoloških sustava, iznoseći argument da bi ključna načela poput *tota scriptura* i temeljna učenja poput Poruke triju anđela bila potkopana afirmacijom ISB-a u adventizmu. Tvrdim da je na kocki adventistička apokaliptička svijest, kao transcendentna moralna pozadina naspram koje te doktrine i načela imaju smisla, te da je isključivo-imanentna moralna pozadina također dostupna kako

čena na obnovljeni Eden, na raspolaganju za davanje smisla tradicionalnom braku, na onim mjestima gdje se praksa istospolnih brakova može potvrditi u adventizmu prethodna analiza daje naslutiti da će to općenito biti tamo gdje su adventisti u svojem proživljenom iskustvu vrlo malo osviješteni i skorom Drugom dolasku te se, stoga, ne žrtvuju za moralni poredak obnovljenog Edena.⁶⁸ Na drugoj lako dostupnoj moralnoj pozadini u zapadnjačkom adventizmu, onoj koja se temelji na uzajamnoj koristi i ovozemaljskom procvatu, ima smisla tumačiti da su muško-ženske veze u braku i subota kao sedmi dan otvoreni za kompromise temeljene na potrebama ovozemaljskih briga.

Slično tome, adventisti koji imaju, i oni koji nemaju, transcendentnu apokaliptičku svijest mogu se odnositi prema imanentnim dobrima kroz viziju koju donosi adventistička tradicija za poboljšanje čovječanstva u ovom svijetu, naime integrirane prakse cjelovitog zdravlja i

---

bi se tim načelima i doktrinama dao smisao. Na primjer, na isključivo-imanentnoj moralnoj pozadini, uz visoko poštovanje prema Svetom pismu, uključujući koncept *tota scriptura*, može se uvjerljivo argumentirati u korist ISB-a (vidi br. 33). Poruke triju anđela mogu se poučavati isključivo s osvrtnom na ovozemaljske odnose moći (vidi, npr. Reinder Bruinsma, „The Babylonian Temptation: Making a Name for Ourselves”, *Ministry* 79.4 [2007.]: 9–11). Činjenica da ovi isključivo- imanentni argumenti nisu vjerojatni ili uvjerljivi za one koji argumentiraju iz apokaliptičke svijesti, ne umanjuje njihovu uvjerljivost za one koji ih, po vlastitom mišljenju, iskreno drže u kontekstu isključivo-imanentne moralne pozadine.

- 68 Ova hipoteza mogla bi se provjeriti kvantitativnim istraživanjem. Nedavno istraživanje vjerovanja, stavova i ponašanja adventista diljem svijeta otkrilo je da vjerovanje da će svijet nestati za dvadeset godina uvelike varira od područja do područja, i ima negativnu korelaciju s dobi. Uvjerjenja i stavovi o seksualnosti i braku nisu bili objavljeni (A. Barry Gane, „Seventh-day Adventist Church Member Research: South Pacific Division of the Seventh-day Adventist Church”, bez datuma, 37, 43; Elizabeth Role, „Spiritual Life Patterns, Beliefs, and Attitudes Of Ordinary Seventh-day Adventist Church Members in East-Central Africa Division”, objavljeno 2014., 13, 82, 85, 88; Elizabeth Role, „Spiritual Life Patterns, Beliefs, and Attitudes Of Ordinary Seventh-day Adventist Church Members in Southern Africa-Indian Ocean Division”, objavljeno 2014., 13, 82, 85, 88; Elizabeth Role, „Spiritual Life Patterns, Beliefs, and Attitudes Of Ordinary Seventh-day Adventist Church Members in West- Central Africa Division”, objavljeno 2014., 11, 74, 77, 79; Hancock Center for Youth and Family Ministry, „2013 Church Member Survey: Division Report for Southern Asia-Pacific”, objavljeno 2013., 244, 275; Hancock Center for Youth and Family Ministry, „North American Division of Seventh-day Adventist Church Member Research Regarding: Faith, Values, Commitment, objavljeno 2013., 35; Hancock Center for Youth and Family Ministry, Inter-American Division, Montemorelos University, „A Study of the Faith, Beliefs, Perceptions, Attitudes and Actions of Seventh-day Adventist Church Members in the Inter-American Division”, objavljeno 2013., 88, 109; Hancock Center for Youth and Family Ministry i NUMCI (Brazilian Mission and Church Growth Institute), „Seventh-day Adventist Church Member Research, South American Division”, bez datuma, 232–233; Newbold College of Higher Education, „Church Member Research”, objavljeno 2013., 14, 38; http://www.adventistresearch.org/research_reports/). U anketama dvaju većinskih crkvenih područja na globalnom sjeveru, gotovo se dvije trećine crkvenih članova u Sjevernoj Americi složilo (ili ih se više složilo nego što se nije složilo) s ovim apokaliptičkim predviđanjem, dok se u dijelovima Europe (Transeuropska divizija) oko dvije trećine ne slaže, ili ih se više ne slaže nego što se slaže. To može značiti da apokaliptička svijest u adventizmu negativno korelira sa sekularno-racionalnim vrijednostima u društvu (kao što su istraživali Inglehart i Wetzl); može odražavati regionalne varijacije u tome kako se apokaliptička svijest zamišlja u odnosu na određeni vremenski horizont; ili se može najbolje objasniti nekim drugim činiteljem/činiteljima. Buduća bi istraživanja mogla spojiti etnografske i sociološke metode kako bi se prepoznale glavne varijacije u tome kako adventisti prikazuju svoje postojanje u odnosu na Drugi dolazak prije pokušaja formuliranja pitanja koja procjenjuju vjerovanja o trenutku kraja svijeta.

obrazovanja usmjerene na ljudsku dobrobit i procvat nazvane „službom iscjeljivanja“.⁶⁹ Potreba za provedbom ovog programa službe iscjeljivanja može imati smisla na isključivo-imanentnoj moralnoj razini samo u onoj mjeri u kojoj se smatra da ona promiče ovozemaljski procvat bolje od svojih alternativa, a isključivo-imanentna moralna pozadina mnogim alternativama priznaje uvjerljivost.

S druge strane, prakticiranje službe iscjeljivanja na pretpostavkama utemeljenim na imanentnom-u odnosu-na-transcendentno razumijeva se kao način na koji ovozemaljski procvat može najbolje upućivati na edenski moralni poredak koji će uskoro svrgnuti ovaj svijet.⁷⁰ U odnosu na transcendentna dobra, služba iscjeljivanja dopušta manje prostora za preispitivanje i zamjene na temelju imanentnih kompromisa, jer se smatra da utjelovljuje transcendentno značenje. Stoga će moralne pozadinske pretpostavke oblikovati mogućnosti dostupne adventistima za pružanje iscjeljivanja LGB osobama kako bi one mogle živjeti uspješan život na ovom svijetu. Ne postoji tolika inherentna kontradikcija između adventističkih apokaliptičkih učenja i ISB-a da se, u načelu, ne bi mogli prihvatiti i argumenti za potvrđivanje ISB-a i apokaliptičke adventističke doktrine.⁷¹ Umjesto toga, argumenti u korist ISB-a se u adventizmu oslanjaju na isključivo-imanentnu pozadinu kako bi imali smisla, pa se stoga može očekivati da će dobiti više privlačnosti tamo gdje je u adventizmu smanjena apokaliptička svijest o Edenu kao transcendentnom moralnom poretku.⁷²

---

69 Kao što je navedeno u Ellen G. White, *The Ministry of Healing* (Mountain View, CA: Pacific Press, 1905.). „Spisi Ellen White mogu se smatrati sredstvom za pomoć adventizmu u širenju apokaliptičkih obzora njegove duhovnosti kako bi se prihvatilo gledište protestantske apokaliptičke duhovnosti koja više uvažava ovaj svijet“ (Szalos-Farkas, *Search for God*, 301). O dimenzijama adventističkog apokaliptičkog identiteta koji uvažava ovaj svijet, vidi Ante Jerončić, „Inhabiting the Kingdom: On Apocalyptic Identity and Last Generation Lifestyle“ u *God's Character and the Last Generation*, ur. Jiří Moskala i John C. Peckham (Nampa, ID: Pacific Press, 2018.), 122-139.

70 Knight, *Apocalyptic Vision*, 101. Na primjer, adventistička apokaliptička svijest oblikuje pozadinsku pretpostavku utjelovljenu u praksi suzdržavanja od nečistog mesa kao znak „poštovanja prema Stvoritelju“ –umjesto stavljanja „naglasaka na zdravlje“ – tako što razjašnjavaju etičku hermeneutiku „Stvaranje-Pad-ovo stvaranje“ kao što je ona primijenjena na Levitski zakonik 11. poglavlje (Jiří Moskala, *The Laws of Clean and Unclean Animals in Leviticus 11: Their Nature, Theology, and Rationale, An Intertextual Study*, Adventist Theological Society Dissertation Series 4 [Berrien Springs, MI: Adventist Theological Society Publications, 2000.], 345). Usporedi s argumentom da, budući da „svaka grupa ima nešto što simbolizira pripadnost, u Adventističkoj crkvi je pripadnost barem stotinu godina obilježena jedenjem pravilne hrane“, što daje smisao uzdržavanju od nečistog mesa u isključivo-imanentnim uvjetima, i iznimkama temeljenim na imanentnim zahtjevima (Loren Seibold, „Pork,” *Spectrum* 35.1 [2007.]: 41).

71 Npr., jedan gay adventist branio je svoje pokušaje da preobrati svog muškog partnera, i integrira se u njihovu lokalnu adventističku crkvu kao bračni par pozivajući se na adventističke eshatološke kategorije: „Sotona Crkvu usmjerava na kontroverzna dnevna pitanja (na primjer homoseksualni brak) tako da ona sve više postaje poput farizeja koje je Isus toliko mrzio, te ignorira i stavlja gotovo [sic] na dno popisa Zvijer i njegovu vrlo javnu konsolidaciju moći i utjecaja“ (komentar Leona Kinga od 8. travnja 2014. na članku „Longings and the Same-sex Attraction Discussion”, Jennifer Jill Schwirzer [blog], 3. travnja 2014., <http://jenniferjill.org/longings-and-the-same-sex-attraction-discussion/#comment-6971>).

72 Primjer u bilješci 71. jedini je slučaj za koji znam da se adventist zalagao za afirmaciju ISB-a pozivajući se na adventističke apokaliptičke osjećaje. No, to nije isto što i raspravljanje o transcendentnoj moralnoj pozadini koja dopušta da se imanentna dobrobit žrtvuje za transcendentna dobra (vidi br. 30 za oblik koji može poprimiti hipotetski transcendentni potvrdni argument).

Usto, budući da je kontekst u kojem naša misao ima smisla utjelovljen u praksi, promicanje istospolnih brakova kao prihvatljivih za adventističku zajednicu vjerojatno će razvodniti njihovu apokaliptičku svijest, budući da se Eden više ne bi zamišljao kao skorašnja-imanentna stvarnost, već kao jedna od alternativa adventističkog načina života.⁷³

Suprotno tome, tamo gdje adventizam u cjelini odbacuje istospolni brak kao legitiman kompromis između imanentnih-nasuprot-transcendentnih dobara, prethodna analiza sugerira da se to vjerojatno neće zbiti zbog bilo kojih imanentnih dobara koje nudi tradicionalni brak (iako to ne isključuje uvažavanje takvih dobara), i ne u svrhu primanja ovozemaljskih blagoslova za slijeđenje Božjeg zakona (ne poričući pritom Božju sposobnost da podari takve blagoslove). To će se dogoditi zato što se muško-žensko spajanje u brak može zamisliti kao praksa koja kršćane usklađuje s Kristovim namjerama obnove edenskog moralnog poretka. Stalna sposobnost davanja smisla žrtvama koje tradicionalni brak uključuje na ovoj moralnoj pozadini vjerojatno će zahtijevati da adventisti objasne, oblikuju i razviju prakse koje utjelovljuju njihovu apokaliptičku svijest na svježije i obnovljene načine. Sada se okrećem pitanju kako možemo izvršiti taj zadatak.⁷⁴

73 Ove uzajamne učinke prakse i teoretiziranja u implicitnoj društvenoj teoriji *A Secular Age* prikazao je, na primjerima, Germán McKenzie, *Interpreting Charles Taylor's Social Theory on Religion and Secularization: A Comparative Study* (Cham, Švicarska: Springer, 2017.), 138–148.

74 Ovdje dajem na znanje da sam adventist koji vjeruje u transcendentni TB argument, i u skladu s time ću zaključiti ovo istraživanje. Oni koji se zalažu za potvrđivanje ISB-a u adventizmu mogu taj pristup razviti prema Taylorovim kategorijama i opširnije nego što ću ja to prikazati u sljedećem ekskursu. Budući da bi smanjivanje apokaliptičke svijesti, kao prepreke ISB-u, zahtijevalo odvajanje adventističkog identiteta od dubokog objašnjenja njegovog postojanja, moja analiza sugerira da bi se potvrđivanje ISB-a u adventizmu najbolje postiglo teorijom alternativne apokaliptičke svijesti koja bi mogla dati smisao adventističkoj doktrini i praksi u isključivo-imanentnom moralnom kontekstu. U svojoj analizi apokaliptičke teologije Cyril O'Regan ističe dostupnost pravde kako bi smislom opskrbio apokaliptičke teologije koje minimiziraju ili brišu „eidetski“ sadržaj apokaliptike kao „otkrivenja božanske stvarnosti i njezina odnosa prema svijetu i povijesti, i koliko je to smjernica za specifično kršćanske prakse i oblike života.“ (*Theology and the Spaces of Apocalyptic* [Milwaukee, WI: Marquette University Press, 2009], 27–29)

Način na koji bi adventistička apokaliptička svijest mogla biti imanentizirana tako da adventistička eshatologija postane „zaokupljena epistemološkim pitanjima samo u onoj mjeri u kojoj ona pomažu etičkom planu koji... je društveno i politički indeksiran“ (O'Regan's, *The Spaces of Apocalyptic*, 87) nagoviješten je u pronicljivoj primjeni adventističkog apokaliptičizma Ronalda E. Osborna na suvremena teopolitička pitanja u *Anarchy and Apocalypse: Essays on Faith, Violence, and Theology* (Eugene OR: Cascade, 2010). Oni koji prakticiraju transcendentna dobra obnovljenog Edena mogu biti, na imanentan način, prikazani kao egocentrični ljudi koji traže „slobodu od 'ovozemaljskog'“, „motivirani strogim perfekcionizmom ili pobožnim idealizmom“ (Osborn, *Anarchy and Apocalypse*, 13). Umjesto toga, adventiste se ohrabruje na obnovu „apokaliptičke društvene etike“ (Osborn, *Anarchy and Apocalypse*, 61). Ova ponovna teoretizacija apokaliptike mogla bi zatim apokaliptičku maštu ponovno usmjeriti s prekida u povijesti u Drugom dolasku na prekid sa sadašnjim društveno-političkim poretkom, stavljajući adventiste u ulogu pačeničke avangarde jedne alternativne zajednice koja ostvaruje Yoderovsku Isusovu politiku (Osborn, *Anarchy and Apocalypse*, 41–43). Konačno, kako se te teopolitike provode u praksi, tako bi moralna vrijednost adventističke apokaliptičke svijesti postala posebna svijest o božanski određenom otporu ovozemaljskim silama koji je ukorijenjen u adventističkom iskustvu, i samo bi po izboru bila svijest o skorašnjoj-imanentnoj obnovi Edena o Drugom dolasku (Osborn, *Anarchy and Apocalypse*, 52). U tom trenutku ova alternativna, isključivo-imanentna, adventistička apokaliptička svijest bi, jedva, mogla dati smisao ISB-u, kao praktičnoj

Zaključci i preporuke

Jačanje adventističke apokaliptičke svijesti u odnosu na seksualnost i brak zahtijevalo bi, ili bi u najmanju ruku trebalo biti potkrijepljeno zamjenom poganskog tradicionalnog argumenta takvim shvaćanjem providnosti koje objašnjava širi raspon biblijskih podataka (npr. Luka 18,29–30, kojima se obećava božanska naknada za žrtvu; kao i Daniel 3,16-18 i Matej 19,12, koji naglašavaju apsolutnu predanost i teške zahtjeve koji su uključeni u žrtvu). To bi moglo uključivati i stavljanje imanencije i transcencije, kao moralnih kategorija, unutar „ciljane *epohé*“ fenomenološkog biblijskog proučavanja, pomoću kojeg je Fernando Canale teoretizirao kako tumač može svoje predodžbe staviti postrani kako bi razabrao određenu značajku konteksta pretpostavljenog u Svetom pismu.⁷⁵ S druge strane, jačanju apokaliptičke svijesti koristila bi modifikacija, a ne odricanje od imanentnog tradicionalnog argumenta.

Imanentni tradicionalni argument potreban je iz razloga što će se adventisti, nakon što su utvrdili transcendentno značenje braka, i dalje morati obraćati isključivo-imanentnim vjericima i nevjericima s pitanjem ima li njihov transcendentni pogled na brak održiv put do imanentnog dobra. Ovo uključuje, gdje god je to moguće, prijenos adventističkog transcendentnog pogleda na brak u imanentne pojmove koji se mogu cijeniti kao doprinos javnim raspravama o građanskom braku. Imanentni tradicionalni argument također je potreban kako bi se razvio odnos tih transcendentnih i imanentnih dobara unutar vjerske zajednice, te se time pravilno uredila praksa braka.

No, budući da imanentno-tradicionalni argument čini imanentna opravdanja drugih bračnih praksi prihvatljivim, adventisti ga ne bi trebali koristiti za tvrdnju da je TB jedini oblik braka koji može biti usmjeren prema imanentnom dobru. Kad adventisti propuštaju priznati imanentna dobra povezana s drugim konfiguracijama braka, tj. da je TB jedina vrsta braka koji bi vjerojatno mogao imati smisla kao onaj koji je usmjeren prema našem imanentnom dobru, mi impliciramo da je transcendentno suvišno u odnosu na dobra potrebna za tumačenje TB-a kao nužne prakse na ovom palom svijetu. To, pak, adventistima dopušta da se odreknu Edena po ovom pitanju, razumiju TB u isključivo-imanentnom moralnom kontekstu; jer, ako je tradicionalni brak jedini dobar brak u imanentnim uvjetima, sadašnjost

---

iznimki koju zahtijevaju ovozemaljske potrebe (Osborn, *Anarchy and Apocalypse*, 18-19, vidi koncesivni pristup u br. 43) ili, snažno, kao nalogu egalitarne pravde.

Imajte na umu da ništa od prethodnog ne implicira da Osborneovi argumenti o teopolitičkoj viziji svojstvenoj apokaliptičkom adventizmu ne mogu imati smisla u imanentno-relativnim-transcendentnim terminima i podudarati se sa službom iscjeljivanja koja se prakticira u iščekivanju obnovljenog Edena. Međutim, njegova teorija o tome kako adventističke apokaliptičke prakse utjelovljuju određena imanentna dobra također ima smisla bez transcendentne apokaliptičke svijesti; tj., apokaliptički adventizam može biti takav da ovaj svijet učini boljim mjestom bez obzira na to jesmo li svjesni Drugog Kristovog dolaska kao uvoda u skorašnju-imanentnu obnovu Edena. Na ovo pitanje Osborne odgovara kako je „adventistički apokaliptizam, rekao bih, postao degenerirajući teološki istraživački program, jer su suvremeni adventisti u svojim nastojanjima da sačuvaju neizmijenjene teološke talente koje su primili od pionira, zapravo izgubili iz vida dublji duh vlastite tradicije i, u najboljem slučaju, njegovu teopolitičku relevantnost i kritičku hitnost“ („Theopolitics of Adventist Apocalypticism: Progressive or Degenerating Research Program?“ *Modern Theology* 30.2 [2014]: 247).

75 Vidi fusnotu 9.

– moralna pozadina na kojoj je istospolni brak također prihvatljiv –dovoljna je kako bi ova praksa imala smisla.

Ovaj se zaključak primjenjuje na Taylorovo opće zapažanje da, u post-seksualnoj revoluciji, globalni sjever, „još jednom, izjednačavajući, kao u osamnaestom stoljeću, Božju volju s određenim navodnim ljudskim dobrima”, to jest „s određenim modelima ‘prirodnog’, čak i u medicinskom smislu“, „djeluje kao veliki pokretač sekularizacije“. Jer, imanentni pojmovi prema kojima ti argumenti imaju smisla također ih čine i „kontingentnim i upitnim“. Taylor dalje tvrdi da „ljudi koji su prošli prevrat [seksualne revolucije] moraju pronaći oblike koji mogu omogućiti dugoročne odnose pune ljubavi između ravnopravnih partnera“, oblike koji „jednostavno ne mogu biti identični kodovima prošlosti”, s obzirom na to „koliko se malo toga može opravdati kao intrinzično i suštinski kršćansko”. Međutim, ja sam ovdje tvrdio da za zajednicu onih čije prakse utjelovljuju adventističku apokaliptičku svijest, transcendentna svrha braka nadilazi ono što se može obuhvatiti „određenim modelima ‘prirodnog’“.⁷⁶

Stoga, za adventističku zajednicu, muško-ženska veza, kao ona koja je bitna za žrtvenu praksu braka, ne mora biti toliko povrijeđena imanentnim dobrima koja pružaju druge bračne konfiguracije, barem u onoj mjeri u kojoj ta žrtvena kvaliteta nije poništena argumentima unutar zajednice koja pokušava pokazati da je tradicionalni brak jedina konfiguracija koja može usmjeriti ljude prema imanentnom procvatu. Takvi argumenti impliciraju da se lezbijke, homoseksualci i biseksualci adventisti, koji se odriču istospolnog braka, zapravo nisu odrekli ničega vrijednog. Kako bi izbjegli povrjeđivanje TB-a i potkopavanje apokaliptičke svijesti koju on utjelovljuje, oni koji zastupaju imanentni tradicionalni argument trebali bi se ograničiti na tvrdnje prema kojima je TB, ovisno o tome što podaci dopuštaju, u najvećoj mjeri poželjan ili, barem, održiv način promicanja univerzalnog ljudskog procvata, ali ne i jedini održivi način discipliniranja seksualnih odnosa usmjeren prema uzajamnoj dobrobiti na ovom svijetu.⁷⁷

Apokaliptička svijest također može biti potkopana neuspjehom u pronalaženju ispunjenja u podnošenju žrtava potrebnih za život u moralnom poretku koji će uskoro biti obnovljen. To se može dogoditi na više načina, uključujući i individualni izbor. Mnogi koji imaju adventističku apokaliptičku svijest izbjegavaju odgovornost za njegovo poticanje umanjujući svaki neuspjeh da se to postigne ili zadrži na razini individualnog izbora. Međutim, nalog za službu iscjeljenja u ovom palom svijetu, kao znak moralnog poretka svijeta koji dolazi, implicira da svijest o skorašnjoj-imanentnoj obnovi Edena ovisi, djelomično, o tome kako se edenski adventisti ponašaju prema svojim bližnjima.

U tom smislu, adventisti koji brak smatraju smislenim u kontekstu edenske moralne vizije trebali bi iskreno priznati i pokajati se zbog činjenice da prečesto kolektivno nisu živjeli tu viziju u svom ponašanju prema lezbijkama, homoseksualcima i biseksualcima adventistima koji su podnosili žrtve za tu istu viziju.⁷⁸ Umjesto toga su LGB adventistima većinom

⁷⁶ Taylor, *A Secular Age*, 502-503.

⁷⁷ Vidi fusnotu 13 o „fragilizaciji”.

⁷⁸ „Evangelje potvrđuje da svaki predani kršćanski život uključuje skupu samopožrtvovnost. Iz toga slijedi da kad god se nađem u poziciji tražiti od drugih kršćana žrtvu za koju sam nepodobna – ako ja kao heter-

uskrali iskustvo transcendentnog duhovnog ispunjenja kroz smislenu žrtvu zahtijevajući da pronadu smisao u tradicionalnom braku pod isključivo-imanentnim uvjetima. Identificirat ću tri načina na koja je došlo do ovog neuspjeha u iscjeljivanju naših LGB sestara i braće.

1. Adventisti su svoju lezbijску, homoseksualnu i biseksualnu braću i sestre zamolili da ne žive požrtvovno nudeći im lažnu nadu. Poganski tradicionalni argument sugerira da LGB adventisti ne moraju učiniti nikakvu žrtvu, već da se samo trebaju jače moliti i/ili duže izdržati kako bi primili čudesan blagoslov seksualnog i ispunjavajućeg tradicionalnog braka. Ovo ne samo što zanemaruje biblijsku mogućnost da Bog možda neće izvršiti čudesnu preobrazbu kako bi iz vjernika uklonio potrebe da se žrtvuju za transcendentna dobra već i obeshrabruje LGB adventiste u prihvaćanju stvarnosti žrtava na koje ih Bog poziva na isti način na koji se vjernike koji se žrtvuju za subotu potiče da iskuse smisao i pronadu duhovno ispunjenje, zamjenjujući imanentna transcendentnim dobrima.⁷⁹ Umjesto da od njih zahtijeva određenu seksualnost ovdje i sada, crkvena zajednica bi trebala poticati lezbijke, homoseksualce i biseksualne adventiste da svoju krajnju nadu usmjere na Isusa i na „radost koja je pred nama“ (Hebrejima 12,2), vječni život u obnovljenom Edenu.

2. Adventisti su poticali svoje lezbijске, homoseksualne i biseksualne sestre i braću da ne žive požrtvovno, zahtijevajući da seksualno samoodricanje mora ići zajedno s nijekanjem proživljenog iskustva nečije seksualnosti. Neki LGB adventisti smatraju korisnim ne pokazati se kao LGB, te radije govore o fenomenu svoje „istospolne privlačnosti“, umjesto da prihvate društvene identifikatore za koje vjeruju da ne odgovaraju njihovom identitetu u Kristu. No, čak su se i oni morali boriti za priznanje kao suvjernici, jednostavno zato što su izrazili trajnu stvarnost svoje seksualnosti.⁸⁰ Kada se LGB adventisti potiču na držanje svoje seksualnosti u

---

oseksualka od homoseksualnih kršćana tražim da se odreknu mogućnosti predanog seksualnog odnosa – tada bih trebala osjećati inherentnu ranjivost svog položaja, jer moje 'naviještanje' evanđelja druge košta više nego mene. Ta ranjivost sama po sebi ne znači da je zahtjev pogrešan, ali bi me trebala navesti da svoj vlastiti položaj promatram sa zdravom dozom sumnje u sebe. Istodobno, to bi trebalo produbiti moje poštovanje i suosjećanje za druge koje pozivam na tako skupu žrtvu” (Ellen F. Davis, „Reasoning with Scripture”, *AThR* 90.3 [2008]: 517).

Za novije istraživanje opsega ovog neuspjeha, i preporuke za pružatelje skrbi i roditelje, vidi Curtis J. VanderWaal, David Sedlacek i Lauren Lane, „The Impact of Family Rejection or Acceptance among LGBT+ Millennials in the Seventh-day Adventist Church”, *Journal of the North American Association of Christians in Social Work*, 44.1–2 (2017.): 72–95; i Bill Henson, *Guiding Families of LGBT+ Loved Ones: Adventist Edition* (Columbia, MD: North American Division of Seventh-day Adventists, 2018.), popularan izvor utemeljen na istraživanju VanderWaal et al.

79 Komentirajući Taylorovu hegelijansku filozofiju priznanja u *Ethics of Authenticity* (navedenu kao *Malaise of Modernity*), Robert Joustra i Alissa Wilkinson primjećuju da je u zapadnom društvu brak glavno sredstvo za autentifikaciju pojedinca (na koje se možda i previše oslanja). To je dovelo do politike identiteta oko braka (*How to Survive the Apocalypse: Zombies, Cylons, Faith, and Politics at the End of the World* [Grand Rapids: Eerdmans, 2016.], 110–111; vidi i Charles Taylor, „The Politics of Recognition” u *Multiculturalism: Examining the Politics of Recognition*, ur. Amy Gutmann [Princeton: Princeton University Press, 1994.], 23–35). Tamo gdje je politika seksualnog identiteta aktivna u Crkvi (to jest, na globalnom sjeveru), istospolni crkveni brak može se smatrati nezamjenjivim načinom priznanja, osobito tamo gdje Crkva ne priznaje žrtve koje ljudi u celibatu i bračni parovi podnose kako bi podržavali transcendentna dobra TB-a.

80 Kao što je dokazano opetovanim i stalnim naporima da se napravi razlika između iskušenja i grijeha među onima koji su otvoreni LGB adventisti u celibatu (vidi, npr., Wayne Blakley, „No Longer Hiding Under a

tajnosti, žrtve koje oni čine za edenski moralni poredak ne mogu se prepoznati i podržati na isti način kao kod onih koji prakticiraju druge načine samoodricanja, a od kojih se ne traži da poriču bilo kakav dugotrajni sukob između vlastitog društvenog identiteta i identiteta u Kristu.⁸¹ Umjesto zahtijevanja tihe dvoznačnosti, adventisti bi trebali u praksu uvesti osobno i javno potvrđivanje i podupiranje društvenog identiteta lezbijki, homoseksualaca i biseksualnih adventista, prema bilo kojem identifikatoru kojeg oni odaberu, te prepoznati posebno svjedočanstvo njihovih žrtava za tradicionalni brak.

3. Adventisti su svoju lezbijску, homoseksualnu i biseksualnu braću i sestre zamolili da ne žive požrtvovno učeći ih da je odricanje od istospolnih seksualnih odnosa u potpunosti u njihovom imanentnom najboljem interesu.⁸² Time se briše granica između ispunjavanja žrtve za transcendentna dobra i koristoljubive samodiscipline zbog imanentnih dobara, što je bit kršćanske isključivo-imanentne moralne pozadine. Iako mogu postojati štetni aspekti istospolnih seksualnih odnosa, uključujući i istospolni brak, zanemarivanje njihovih potencijalnih imanentnih, odnosnih i seksualnih dobrobiti svodi se na poricanje potencijala za ispunjenje koje se može pronaći u odricanju od njih zbog neke više svrhe. Adventističke lokalne crkve bi trebale otvoreno priznati odnosnu cijenu koju plaćaju lezbijke, homoseksualci i biseksualni adventisti koji su se odrekli sebe (Matej 16,24; Marko 8,34; Luka 9,23) kako bi slijedili — ne samo preporuku apostola Pavla za one koji žive u skorom iščekivanju apokaliptičke krize (1. Korinćanima 7, 26) — već i zemaljski primjer Krista u celibatu, kako bi se mogao poštovati Kristov „nebeski” primjer u tradicionalnom braku. Takve zajednice tada mogu otvoreno slaviti vjernost svojih LGB članova koji su to učinili, te mogu učiti iz primjera njihove žrtve.

Kao što Crkva umanjuje cijenu žrtvenog štovanja subote pružanjem mogućnosti zapošljavanja i pravnih usluga, tako Crkva također može ublažiti žrtve koje LGB adventisti podnose za Spasitelja koji će uskoro doći, pružajući im priznanje i prijateljstvo; jer, ako se mogu vratiti Tayloru, zbog konačnog uvida u naše kasno-moderno stanje, priznavanje našeg identiteta

---

Church Pew: Breaking the Silence about Homosexuality in the Church,” *The Compass Magazine* [blog], 6. svibnja 2016., <https://thecompassmagazine.com/blog/no-longer-hiding-under-a-church-pew-breaking-the-silence-about-homosexuality-in-the-church>).

81 Na primjer, prema mom iskustvu apokaliptičkog adventizma u Americi, nikada se nije dogodilo da se od domoljubnih adventista traži da poreknu svoj građanski identitet kao Amerikanci kako bi se reklo da su potpuno predani adventističkoj eshatologiji koja je nespojiva s koncepcijama Amerike kao „posljednje najbolje nade na zemlji” (Abraham Lincoln, Second Annual Message, 1. prosinca 1862. u *This Fiery Trial: The Speeches and Writings of Abraham Lincoln*, ur. William E. Gienapp [Oxford: Oxford University Press, 2002.], 150). Slična bi situacija mogla biti slučaj i s problemom bjelačkog identiteta i antirasizma (vidi Martin Alcoff, *Future of Whiteness*, 105–109, 188–189).

82 „Kao što je to Tillotson rekao: 'I ništa neće mudre i obzirne ljude brže uvjeriti da postanu religiozni nego da ih se potpuno uvjeri da su religija i sreća, naša dužnost i naš interes, samo jedna te ista stvar koju se razmatra pod različitim pojmovima.’

„Današnji promatrač sa zaprepaštenjem gleda na ovu već prije suženu religiju, predviđajući odbacivanje korijena i grana s obje strane, od Wesleya s jedne strane i kasnijih sekularnih humanista s druge strane.” (Taylor, *A Secular Age*, 226, citirajući Johna Tillotsona [1630. – 1694.] kako je citiran u Gerald Robertson Cragg, *Puritanism to the Age of Reason: A Study of Changes in Religious Thought Within the Church of England, 1660–1700* [Cambridge: Cambridge University Press, 1950.], 78n2).

unutar zajednice dio je onoga što nam omogućuje da vidimo sebe kako živimo autentično „u kontekstu stvari koje su važne“.⁸³ Lezbijke, homoseksualci i biseksualci adventisti, koji se odriču istospolnih brakova, odriču se lako dostupnog načina autentičnog razumijevanja svojih seksualnih privlačnosti kroz praksu intimnog odnosa koja kombinira seksualno samozražavanje i samo-disciplinu. Kao priznanje za ovu žrtvu, lokalne crkve bi odmah trebale započeti suradnju s lezbijkama, homoseksualcima, biseksualcima, i drugim nevjenčanim adventistima, kako bi razvili prakse nošenja tereta kojima mogu autentično ujediniti svoju seksualnost sa svojim stavom o tradicionalnom braku kroz intimne, neseksualne odnose međusobnog priznavanja i međusobne duhovne izgradnje pred Bogom (Galaćanima 6,2).⁸⁴

Konačno, moralna logika koja se nalazi iza muško-ženske veze u edenskom poretku braka morat će se kršćanima razjasniti na isti način na koji su adventisti nedavno počeli izlagati transcendentnu moralnu logiku iza edenske subote kao sedmog dana.⁸⁵ Ovaj zadatak je neophodan zbog toga što je moralna logika uzajamne koristi utjelovljena u zapadnjačkom načinu života, i stoga je isključivo-imanentna moralna pozadinska pretpostavka pozicionirana tako da potencijalno daje smisao čitavom sustavu adventističkih vjerovanja i običaja, osim samo subote i braka.⁸⁶ Stoga je hitno potrebno daljnje istraživanje biblijskih izvora transcendentne moralne logike tradicionalnog braka.⁸⁷

---

83 Taylor, *Ethics of Authenticity*, 40. Ono što ću ovdje na neki način preporučiti jest da lokalna adventistička crkva bude alter-Bloomsbury (br. 28): zajedništvo u kojem se LGB adventisti mogu otvoreno prepoznati kao autentični praktičari svoje seksualnosti u odnosu na njihove transcendentne moralne obveze usred društva koje često ne uspijeva cijeniti kako se ovaj način samoodricanja može usmjeriti prema ljudskom procvatu (usp. Hart-Brinson *Gay Marriage Generation, 196–203* o „ortodoksnom tumačenju zajednice” i „subkulturama inkluzivnosti”).

84 Vidi hauerwasovsku kritiku „Marriage Mandate Movement” u Christiana S. Hitchcock, *The Significance of Singleness: A Theological Vision for the Church* (Grand Rapids: Baker Academic, 2018.), 8–28. Za razliku od prakse samačkog života među kršćankama u drevnoj crkvi u polju kineske misije u devetnaestom stoljeću, ona sugerira da se suvremeni „američki evangelikalci boje biti samci, jer se borimo onoga što to teološki znači: da nam Bog ne daje sve što želimo” (Hitchcock, *The Significance of Singleness*, 93). S obzirom na ISB, Hitchcock zaključuje da „ako smo spremni ozbiljno shvatiti da Bog može pozvati heteroseksualce na samački život, tada imamo više vjerodostojnosti kada to tražimo i od drugih” (*The Significance of Singleness*, 27).

85 James V. Brownson, *Bible, Gender, Sexuality: Reframing the Church’s Debate on Same-Sex Relationships* (Grand Rapids: Eerdmans, 2013.), 35, u korist ISB-a piše kako smatra da su „najčešći pokušaji da se objasni temeljna moralna logika koja oblikuje ovaj [rodno komplementarni] pogled neadekvatni i beskorisni.” Vidi, npr. Sigve K. Tonstad, *The Lost Meaning of the Seventh-day* (Berrien Springs, MI: Andrews University Press, 2009.), 27–38.

86 Vidi bilješku 67 o porukama triju anđela. Sustavan pomak u ovom smjeru mogao bi započeti razjašnjavanjem velikog sukoba oko Božjeg moralnog karaktera, narativnog horizonta adventističke teologije, na isključivo-imanentnim moralnim pozadinskim pretpostavkama. To bi se moglo postići teoretiziranjem apokaliptičkog prekida između grijeha, kao inherentno samodestruktivnog u ovozemaljskom smislu, i Božjeg karaktera, kao krajnje nedestruktivnog u ovozemaljskom smislu (vidi, npr. Sigve K. Tonstad, *God of Sense and Traditions of Non-Sense* [Eugene, OR: Wipf & Stock, 2016.], 394–401).

87 Početna hipoteza za projekt koji bi popunio tu prazninu mogla bi razviti zaključke Gehringa, „*One Flesh*” *Theology*, 52, 310–318, u smislu da je transcendentna svrha braka ispričati priču o tome kako Bog voli svoj narod (Efežanima 5,25). Ovaj transcendentni narativ može se prepoznati kroz tipološko izučavanje braka u Svetom pismu (Gehring, „*One Flesh*” *Theology*, 311n1). Transcendentna moralna logika muško-ženskog

Abstract

Arguments for and against the recognition of same-sex marriage within Christian communities rely on the typical moral background understandings of immanent and transcendent goods identified by Charles Taylor in his book *A Secular Age*. Arguments presented solely in terms of the immanent goods of marriage have the potential to undermine the credibility of the unique Adventist conception of transcendent good: an apocalyptic consciousness focused on the imminent renewal of Eden to be brought about by Jesus Christ at His second coming. Comparing marriage to different sets of Sabbath observance customs—those that offer benefits exclusively in this world and those that aim at goods beyond it—brings to the forefront the availability of a moral background within Adventist ethics that is closed to transcendent goods. However, practices that involve the renunciation of immanent goods for the transcendent good of a restored Eden can be authentically sustained through communal recognition. Adventism should develop such practices of recognition to mitigate the losses suffered by gay, lesbian, and bisexual Adventists who sacrifice for traditional marriage as a transcendent good, and to strengthen a fuller sense of meaning found in self-denial for the sake of the soon-coming Savior.

Keywords: apocalypticism, Sabbath, same-sex marriage, Adventists

IzvorNIK: "Same-Sex Marriage and the Apocalyptic Consciousness of Seventh-day Adventism", izvorno izloženo na simpoziju "Celebration of Research and Creative Scholarship", održanom 23. listopada 2018. na Sveučilištu Andrews u SAD-u.

---

spajanja u TB mogla bi stoga biti minimalno strukturirana prema trostrukom okviru (1) zajednice Adama i Eve u Edenu nakon stvaranja (Postanak 2,22-25), (2) raskida njihovog međusobnog odnosa i odnosa s Bogom pri padu (3,7-12), i (3) dovršetak otkupljenja kao ujedinjenja Drugog Adama i Novog Jeruzalema u obnovljenom Edenu (Rimljanima 5,14, Otkrivenje 21,2-3; usp. br. 70 o Moskalinoj etičkoj hermeneutici „Stvaranje-Pad-Novo stvaranje”).